

Olennaisuuden periaate tilinpäätöksen laatimisessa

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Tradenomi
Liiketalous
Taloushallinto
Opinnäytetyö
2017
Veli Kaarlela

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalous

KAARLELA VELI:

Olennaisuuden periaate tilinpäätök-
sen laatimisessa

Taloushallinnon opinnäytetyö, 41 sivua, 3 liitesivua

Kevät 2017

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön aiheena oli hyvä kirjanpitolaki ja olennaisuuden periaate tilinpäätök-
sen laatimisessa. Työn teoria osuudessa perehdyttiin olennaisuuden periaat-
teeseen ja siihen liittyvään lainsäädäntöön ja muihin kirjanpidon yleisiin periaat-
teisiin.

Työn toimeksiantaja oli yritys X, jossa tutkija työskenteli tutkimuksen aikana kir-
janpitäjänä. X viittaa yrityksen nimeen. Tutkimuksen aihe löytyi organisaation
kautta. Työn tarkoituksena oli selvittää miten olennaisuuden käsite toteutuu tilin-
päätökseen laadinnassa. Tutkijaa kiinnosti tietää mitä olennaisuusperiaatteen so-
veltaminen käytännössä tarkoittaa.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena.
Taustatyön pohjalta laadittiin kysely, jonka avulla haluttiin todentaa olennaisuu-
den periaatteen toteutumista ja soveltamista. Tämän lisäksi tutkija kävi kirjanpitä-
jien kanssa tutkimusaiheesta vapaamuotoisia keskusteluja.

Teorian rakentamisen myötä tutkijalle selvisi, että kirjanpidon yleiset periaatteet
eivät voi tulla jatkuvasti täydellisesti noudatetuksi. Tämä johtui siitä, että periaat-
teet voivat olla keskenään ristiriidassa eikä kirjanpitosäännösten noudattaminen
välttämättä johda siihen, että tase ja tuloslaskelma antaisivat sellaisenaan KPL
3:2.1 edellyttämän oikean ja riittävän kuvan tuloksesta ja taloudellisesta asemas-
ta.

Tutkija havaitsi, että olennaisuus on viime kädessä tapauskohtainen näyttökysy-
mys. Tutkimustuloksista käy ilmi, että olennaisuuden periaate soveltuu tilanteesta
riippuen käytäntöön asti. Sen perusteina on käytetty merkityksellisyyttä, tärkeys-
järjestystä, taloudellisuutta ja nopeutta.

Tutkimuksesta selvisi, että käytännön tilanteet ovat harvoin yksiselitteisesti sovi-
tettavissa tyyppitapauksiin olennaisuuden periaatteen kautta. Olennaisuutta arvi-
oitaessa tärkeää oli kiinnittää huomio yksittäisten seikkojen sijaan kokonaisuu-
teen.

Asiasanat: hyvä kirjanpitolaki, olennaisuus, kirjanpitolaki

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in business economics

KAARLELA VELI: The principle of materiality in the preparation of
financial statements

Bachelor's Thesis in business administration 41 pages, 3 pages of ap-
pendices

Spring 2017

ABSTRACT

The topic of this thesis was sound accounting procedure and the principle of materiality in the preparation of financial statements. The theory of the thesis was introduced to the principle of materiality and related legislation and to other general accounting principles.

The task was commissioned by company X, where the researcher worked as an accountant during the study. X refers to the name of the company. The subject of the research was found through the organization. The purpose of this study was to find out how the concept of materiality principle is realized in the preparation of the financial statements. The researcher was interested in knowing what the practical application of the principle of materiality is.

The thesis was carried out as qualitative research. Based on the background work, a questionnaire was prepared to verify the realization and application of the principle of materiality. In addition, the researcher contacted the accountants with free-form discussions on the research topic.

With the foundation of the theory, the researcher became aware that the general principles of accounting can not be continuously fully respected. This was due to the fact that the principles may conflict with one another, and compliance with the accounting rules does not necessarily result in the balance sheet and profit and loss account giving the KPL 3:2.1 a true and fair view of the result and financial position required.

The researcher found that materiality is ultimately a case-specific display question. The results of the research show that the materiality principle is applicable to the situation. It has been based on relevance, importance, economy and speed.

The study found that practical situations are seldom uniquely adapted to type events through the materiality principle. When assessing the substance, it was important to draw attention to the whole rather than the individual.

Keywords: sound accounting procedure, materiality principle, law of the bookkeeping

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	1
1.2	Tutkimusmenetelmät	2
1.3	Tutkimuksen rakenne	2
2	TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ	2
2.1	Hyvä kirjanpito tapa	2
2.2	Yleiset periaatteet	4
2.3	Oikeat ja riittävät tiedot	9
2.4	Tilinpäätöksen oikaiseminen	10
2.5	Luottotappiot ja arvonalennukset	13
2.6	Selvittelytili ja kirjanpitomerkintä	14
3	OLENNAISUUDEN PERIAATE TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISESSA	16
4	SÄHKÖPOSTIKYSELY YRITYKSEN KIRJANPITÄJILLE	19
4.1	Tutkimuksen toteutus	19
4.2	Vastaukset	21
4.3	Johtopäätökset	29
5	YHTEENVETO	34
	LÄHTEET	38
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Olenaisuuden lähtökohtana on oikean ja riittävän tiedon periaate, joka ohjaa myös hyvän kirjanpitotavan mukaiseen kirjanpitoon. Tilinpäätös ja toimintakertomus tulee laatia niin, että ne sisältävät kaikki olennaiset tilikaudelle kuuluvat liiketapahtumat ja antavat todenmukaisen kuvan kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta sekä taloudellisesta asemasta.

1.1 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Tutkimuksen tavoite on tuoda lisää tietoa olenaisuusperiaatteen soveltamisesta kirjanpidollisissa tilanteissa. Työn tutkimuskysymyksiä on kaksi: *miten olenaisuuden käsite toteutuu tilinpäätöksen laadinnassa ja mitä sen soveltaminen käytännössä tarkoittaa?* Mahdollinen ja luonteva jatkokysymys on myös se, että mitkä ovat olenaisuusperiaatteen soveltamisen vaikutukset tilinpäätöksen kannalta?

Tutkija lähti rajaamaan tutkimuksen aihetta organisaatiossa pidetyn koulutuksen pohjalta olenaisuuden periaatteesta. Tutkimus rajataan tilinpäätöksen laadintaa koskevaan olenaisuuden soveltamiseen. Tutkimuksen pääpaino rajataan olenaisuuden ja hyvän kirjanpitotavan määrittelyyn. Olenaisuus määritellään lainsäädännön sekä oikean ja riittävän tiedon periaatteen kautta, minkä vuoksi tutkimuksessa on tarpeellista käsitellä myös siihen oleellisesti liittyvät aiheet, kuten tilinpäätöksen oikaiseminen. Lainsäädäntö asettaa omat rajoitteensa tutkittavan ilmiön eli olenaisuuden tulkintamahdollisuudelle.

Opinnäytetyössä pyritään selventämään lukijalle mitkä periaatteet olenaisuuden lisäksi ohjaavat kirjanpitäjän työtä ja mitä olenaisuuden soveltamisessa täytyy huomioida. Tutkimuksessa pohditaan myös mitä hyvä kirjanpitotapa merkitsee.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä käytetään kuvailevaa laadullisen tutkimuksen suuntausta, jonka tarkoituksena on tuottaa lisää tietoa tutkittavasta aiheesta. Tutkija käyttää havainnollistavaa lähestymistapaa tutkimuskohteen ymmärtämiseen.

Tutkimusmenetelminä käytetään kirjalliseen materiaaliin tutustumisen lisäksi haastatteluita ja kyselytutkimusta. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat kirjanpitäjät. Tutkimuskirjallisuus koostuu pääosin kirjanpitoa ja tilinpäätöksen laatimista koskevasta lainsäädännöstä sekä Kirjanpitolautakunnan lausunnoista.

Tutkija selittää tutkimustuloksia havaintojensa pohjalta ja myös luottaa enemmän omiin havaintoihin sekä kykyyn tehdä niistä johtopäätöksiä kuin mittavälineisiin. Havainnollistamalla tutkimusilmiöstä tehdään johtopäätöksiä olennaisuusperiaatteen toteutumisesta ja soveltamisesta kirjanpidollisissa tilanteissa.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkittavan aiheen perustaksi tarvitaan vankka teoriapohja, jonka varaan opinnäytetyö rakentuu. Työn teoreettisena viitekehyksenä on kirjanpitolain säännökset ja hyvä kirjanpitolapa. Erityisesti työn viitekehyksenä on kirjanpitolain 3:2 kohta olennaisuuden periaateesta.

Opinnäytetyön teoriaosuus käsittää kaksi osaa. Ensimmäisessä osassa perehdytään tilinpäätöstä ohjaaviin yleisiin periaatteisiin ja hyvään kirjanpitolapaan sekä tilinpäätöksen korjaamiseen. Siinä avataan lukijalle myös selvittelytilin käyttöä ja luottotappioiden kirjaamisen perusteita. Toinen osa käsittelee olennaisuusperiaatetta. Tarkoituksena on selvittää, mikä rooli olennaisuudella on tilinpäätöksessä ja mitä periaatteen noudattaminen tarkoittaa tilinpäätöstä laadittaessa.

2 TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Tilinpäätöksen laatiminen on tarkoin säädelty määräyksillä ja muotovaatimuksilla. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntöä ohjaa Euroopan Unioni ja International Accounting Standards (IAS), nykyään International Financial Reporting Standards (IFRS). Suomessa kirjanpidon hoidossa ja tilinpäätöksissä noudatetaan näitä normistoja, joiden tarkoituksena on varmistaa tilinpäätösten vertailukelpoisuus. (Salmi 2006.)

Tilinpäätöstä koskevat lait sisältyvät kirjanpitolakiin, kirjanpitoasetukseen sekä työ- ja elinkeinoministeriön päätöksiin (Leppiniemi, 2000). Tilinpäätöstä koskee myös kirjanpitolain uudistamistyöryhmä 1995 laatimaan raporttiin kootut periaatteet, joita kutsutaan kirjanpidon yleisiksi periaatteiksi. (Tomperi 2011.)

Kirjanpidon yleisiin periaatteisiin sisältyvät kaikki kirjanpitoa koskevat käytännöt, säännöt ja menettelytavat, jotka ovat Suomessa yleisesti hyväksytyjä. Kysymyksiin, joihin ei löydy suoraa lainkohtaa eikä Kirjanpitolautakunnan (KILA) ohjetta tai suositusta, voidaan hakea vastausta yleisten periaatteiden kautta. (Tomperi 2011.)

Tilinpäätöstä laadittaessa on noudatettava kaikkia kirjanpitoa koskevia yleisperiaatteita. Näistä keskeisin on hyvän kirjanpitoavan noudattaminen. Lisäksi tilinpäätöstä laadittaessa tulee korostaa olennaisuuden periaatetta. Periaatteen mukaan tilinpäätöksen kannalta epäolennaisia eriä ei tarvitse käsitellä ehdottoman tarkalla tavalla. (Leppiniemi 2011.)

2.1 Hyvä kirjanpito tapa

Kirjanpitovelvollisen on kirjanpitolain 1:3 mukaan noudatettava kaikissa kirjanpidon vaiheissa, sekä juoksevassa kirjanpidossa että tilinpäätöksessä, hyvää kirjanpito tapaa. Kuitenkaan hyvää kirjanpito tapaa ei ole laissa tarkoin määritelty. (Leppiniemi 2000.)

Kirjanpitolaki ei säätele yksityiskohtaisesti, kuinka kirjanpito tulisi hoitaa joten tarvitaan sääntöjä sekä periaatteita, jotka ohjaavat ja täydentävät kirjanpitolakia. (Rekola-Nieminen 2012.)

Kirjanpitolaki velvoittaa noudattamaan kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä kaikkia niitä hyvään kirjanpitotapaan kuuluvia säännöksiä, jotka edesauttavat muodostamaan oikean ja riittävän kuvan kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta sekä taloudellisesta asemasta. (Rekola-Nieminen, 2012.)

Hyvää kirjanpitotapaa ohjaa lainsäädäntö, kirjanpitolaki ja sitä täydentävät asetukset. Kirjanpitolaki sisältää perussäännökset kirjanpidosta sekä tilinpäätöksestä. Suomessa hyvän kirjanpitotavan taustalla ovat kansainvälisesti hyväksytyt yleiset kirjanpitoperiaatteet, joiden pohjalta hyvää kirjanpitotapaa tulkitaan. (Leppiniemi 2000.)

Kirjanpitovelvollinen toimii niin juoksevassa kirjanpidossa kuin tilinpäätöstä laatiessaan hyvän kirjanpitotavan mukaisesti noudattaessaan lain asetusten lisäksi yleisesti hyväksytyjä alan käytäntöjä. Hyvän kirjanpitotavan mukainen toiminta ei koskaan ole ristiriidassa lainsäädännön kanssa. (Leppiniemi 2000.)

Hyvän kirjanpitotavan tulkiksi laissa on valittu Kirjanpitolautakunta (KPL 8:2): sillä on kirjanpitolain säätämä oikeus esittää tulkintoja hyvän kirjanpitotavan sisällöstä sekä viranomaisten, kirjanpitovelvollisten ja näiden edustajien hakemuksista, että oma-aloitteisesti. Tästä syystä Kirjanpitolautakunnan kannanottoja on syytä seurata ja noudattaa. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, a.)

Hyvä kirjanpitotapa on kuvaus toimintaperiaatteista, joita hyvätapaiset kirjanpitovelvolliset yleisesti noudattavat. Varovaisuuden periaate kehoittaa kirjanpitovelvollista välttämään hyvästä kirjanpitotavasta poikkeavia erikoisia ja ennennäkemättömiä menettelytapoja. (Leppiniemi & Kykkänen 2009.)

Käytännön tilanteet ovat harvoin yksiselitteisesti sovitettavissa tyyppitapauksiin. Siksi hyvä kirjanpitotapa muuttuu teorian sekä käytäntöjen kehitty-

essä. Vaikka uusia ilmiöitä syntyy, niin taseen ja tuloslaskelman erien määrittämissä rajoissa on silti syytä pysyä. Tarkoituksena on säilyttää yhdenmukainen luettavuus ja vertailtavuus eri kirjanpitovelvollisten välillä (Leppiniemi 2011.)

Hyvä kirjanpitolaitos ja sitä ohjaava kansainvälinen kirjanpitonormisto ovat jatkuvassa kehityksessä, joten kirjanpitovelvollisen voi olla hankala pysyä muutosten mukana. Tämän vuoksi kirjanpitolautakunta on lausunnoillaan ohjeistamassa kirjanpitovelvollista hyvän kirjanpitolaitoksen noudattamisessa. (Leppiniemi, Leppiniemi & Kisanlahti 2016.)

Kirjanpitovelvollinen voi hakea työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivalta Kirjanpitolautakunnalta lausuntoja koskien kirjanpidon säännöksiä, joihin se voi myöntää poikkeuksia tai antaa tarvittavia tarkennuksia. Kirjanpitolautakunnan antamilla yleisohjeilla pyritään yhdenmukaistamaan kirjanpitovelvollisten menettelytapoja ja kehittämään hyvää kirjanpitolaitosta. (Tomperi 2011.)

2.2 Yleiset periaatteet

Tilinpäätöstä ja toimintakertomusta laadittaessa ja tilinavausta tehtäessä tulee noudattaa kirjanpitolaissa määritellyjä yleisiä tilinpäätösperiaatteita. (KPL 3 pykälän kohta 3) Nämä kirjanpitolain 3:3:ssä säädetyt yleiset tilinpäätösperiaatteet ovat:

1. Toiminnan jatkuvuus
2. Mennetytapojen jatkuvuus, johdonmukaisuus
3. Sisältöpainotteisuus eli asia ennen muotoa
4. Varovaisuus
5. Tasejatkuvuus
6. Suoriteperusteisuus
7. Erillisarvostus
8. Nettoamiskielto

(Leppiniemi 2011).

Jatkuvuuden periaatteen mukaan tilinpäätöstä laadittaessa lähtökohtana on oletus yrityksen toiminnan jatkuvuudesta. Tämä näkyy erityisesti käyt-

töomaisuuden arvostamisessa ja jaksottamisessa, jolloin toiminnan oletetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa eikä menoja kirjata kertakuluksi, vaan niitä voidaan aktivoida taseeseen useamman vuoden ajalle. (Tomperi, 2008.) Tilinpäätöksessä menojen aktivoinnissa myös varovaisuuden periaate toteutuu, jonka mukaan tuottoja ja omaisuutta ei saa yliarvostaa ja kuluja ja velkoja ei saa aliarvostaa. (Tomperi 2011.)

Johdonmukaisuus periaatteessa on kyse samojen laatimisperiaatteiden ja -menetelmien mukaisesta toiminnasta tilikaudesta toiseen. Ajatuksena on, että tilinpäätöksessä noudatetaan suunnitelmallisuutta ja käytetään olennaisesti samoja merkitsemisperusteita tilikaudesta toiseen. (Leppiniemi, 2008.) Esimerkiksi tuottojen ja kulujen jaksotuksessa noudatetaan tätä periaatetta. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen täytyy esittää asiat johdonmukaisesti tilikaudesta toiseen. Menettelytapojen johdonmukaisuus parantaa eri tilikausien ja tilinpäätösten vertailukelpoisuutta. (Leppiniemi 2008.)

KPL 3:3.1 kuudennen kohdan mukaan tasearvostuksen tulee tapahtua hyödykekohtaisesti. Johdonmukaisuus periaatteen mukaan samanlajisten hyödykkeiden arvostamisessa on toimittava yhdenmukaisesti ja periaatteen noudattamisesta poikkeaminen vaatii perustellun syyn. (Leppiniemi, Leppiniemi & Kisanlahti 2013.) Lainsäädännön tai kirjanpitokäytäntöjen muuttuessa kirjanpitovelvollinen voi poiketa tästä menettelytavasta, jos siten saadaan oikean ja rittävän kuvan liiketoiminnasta ja tilinpäätöksen laatu paranee olennaisesti. Periaatteiden muuttamisesta ja sen vaikutuksista tilikauden tulokseen ja taloudelliseen asemaan on kuitenkin annettava selostus tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Leppiniemi 2011.)

Sisältöpainotteisuuden eli asia ennen muotoa –periaatteen ajatuksena on, että tilinpäätöksessä kirjaukset tehdään liiketapahtumien todellisen luonteen, eikä pelkästään sen muodollinen sisällön mukaan (Leppiniemi 2008). Näin toimimalla kirjanpidosta välityy muodollisten sääntöjen lisäksi liiketapahtuman todellinen luonne. Tämä informaation julkistamisperiaate on yleisesti hyvään kirjanpitotapaan kuuluva periaate ja se lisättiin kirjanpitolakiin vuonna 2004. (Leppiniemi 2011.) Kirjanpitolautakunta toteaa sisältö-

painotteisuuden periaatteen soveltamisesta tilinpäätöksessä, että oikeudellinen muoto on kirjaamisen lähtökohta, josta voidaan poiketa vain erityisestä syystä (KILA 2009/1845).

Varovaisuuden periaate yleisenä tilinpäätösperiaatteena edellyttää, että tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa tulee huomioida vain tilikauden aikana toteutuneet tulot. Tällä periaatteella varmistutaan siitä, että tilikauden tulos ei tule esitetyksi liian suurena. (Tomperi 2008.)

Varovaisuusperiaatteen mukaan saatavat kirjataan taseeseen alimman arvon mukaisesti ja velat enemmän arvon mukaisesti. Tilikauden päättymisen jälkeen toteutuvat menot, poistot, arvonalennukset, velkojen arvon lisäykset ja muut ennakoitavissa olevat vastuut sekä mahdolliset menetykset otetaan huomioon jo tilinpäätöksen laatimisvaiheessa. (Leppiniemi 2011.)

Tasejatkuvuus, yhtenä tilinpäätöksen yleisistä periaatteista, tarkoittaa että tilinavaus perustuu edellisen tilikauden taseeseen ja tase pysyy samanlaisena tilikausien tai yritysmuodon muutosten välillä (Leppiniemi 2008). Tasejatkuvuuden periaatteen mukaan tilinavauksen on perustuttava edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen (KPL 3:1.1.) Periaate merkitsee sitä, ettei tilinavausta tehtäessä ole mahdollista tehdä edellisen tilikauden päättänyttä tasetta vastaamattomia arvontarkistuksia tai muitakaan muutoksia. (Rekola-Nieminen 2012.)

Tasejatkuvuuden periaate merkitsee vuoden 1997 kirjanpitolain mukaan sitä, ”ettei aikaisempiin tilikausiin liittyviä virheitä taikka laskentakäytännön muutokseen perustuvia oikaisuja saa tehdä välittömästi omaa pääomaa veloittaen tai hyvittäen, vaan virhe tai muutoksen vaikutus on merkittävä sen tilikauden tuloslaskelmaan, jolloin virhe huomataan taikka laskentakäytännön muutos tehdään” (HE/1997). Kirjanpitolautakunnan uuden yleisohjeen 2005/1750 mukaan tilinpäätösperiaatteiden muutokset sekä aikaisempia tilikausia koskevien virheiden oikaisut tulee tehdä yksinomaan omaa pääomaa oikaisemalla (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, b). Kannan muuttumisen taustana on se, että IAS/IFRS-standardeja noudatettaessa virheet korjataan yksinomaan omaan pääomaan tehdyllä kirjauksella. Kir-

janpitolautakunta katsoi tärkeäksi yhdenmukaisen kirjauskäytännön syntymisen (Leppiniemi ja Kaisanlahti 2016, b.)

Suoriteperusteisuuden mukaan jokaisen kauden tuloslaskelma ja tase sisältävät kaikki ne olennaiset tulot ja menot, jotka kaudelle kuuluvat. Suoriteperusteisessa kirjanpidossa liiketapahtuman kirjaamisperusteena on hyödykkeen tai palvelun luovuttaminen ja vastaanottaminen, ei maksamisen ajankohta tai laskuun merkitty päiväys. (Rekola-Nieminen 2012.)

KPL 2:3.1 mukaan meno tai tulo toteutuu suoritteen luovuttamishetkellä. Tilinpäätöksessä menoista kirjataan tuloslaskelmaan kuluiksi se osa, joka on tarvittu tilikauden tuottojen aikaansaamiseksi. Se osa menoista, joista vastaavat tulot on vielä saamatta, siirretään tasetilin kautta seuraaville tilikausille odottamaan kuluiksi kirjaamista. (Rekola-Nieminen 2012.)

Toisin kuin juoksevassa kirjanpidossa, missä tulot voidaan kirjata joko maksu- tai suoriteperusteisesti (KPL 2:3), on tilinpäätöksessä noudatettava suoriteperusteisuutta (Leppiniemi, Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, a). Käytännössä kirjanpitoa hoidetaan usein laskuperusteisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että kirjaaminen tapahtuu laskun päivämäärän mukaisesti. Suositeltavaa olisi käyttää laskuperusteen sijaan suoriteperustetta koko tilikauden ajan. (Tilisanomat 2016.)

Tilinpäätöstä ja toimintakertomusta varten maksuperusteiset kirjaukset on oikaistava ja täydennettävä suoriteperusteisiksi. Vaatimus sisältyy sekä suoriteperusteisuutta koskevaan yleisperiaatteeseen että KPL 3:4 kohdan säännökseen. Tähän on poikkeuksena vain vähäisiä liiketapahtumia ja maatilatalouden harjoittamista koskevat kirjaukset. (Leppiniemi ja Kaisanlahti 2016, b.) Varsinaiseen liiketoimintaan kuuluvat ostot ja myynnit ovat arvosta riippumatta olennaisia ja niiden osalta suoriteperusteisuuteen siirtyminen on ehdotonta. (Leppiniemi & Kykkänen 2009.)

Tilinpäätöstiedon oikeellisuuden kannalta on erityisen tärkeää tulojen ja menojen jaksottaminen eli kohdistaminen oikeille tilikausille. Tilinpäätöstä laadittaessa jaksottamisen kaksi peruslähtökohtaa ovat meno tulon kohdalle -periaate ja suoriteperuste. (Rekola-Nieminen 2012.) Pääsääntöisesti

tilinpäätös laaditaan suoriteperusteisesti. Poikkeuksena KPL 3:4.2:n tarkoittama mikroyhdistys tai säätiö. Suoriteperustetta noudattaessa tulo tai meno ei synny maksettaessa, ellei suoritetta luovuteta tai tuotannontekijää vastaanoteta samanaikaisesti maksun kanssa. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, b.)

Suoritteen muodostaessa yhden kokonaisuuden, tulo ja meno syntyvät, kun suorite on toimitettu kokonaisuudessaan (KILA 1995/1320 ja 2001/1648). Suoritteen valmistuksen kestäessä tilikautta pitemmän ajan, sallii KPL 5:4 kuitenkin osatulouttamisen siten, että tulo kirjataan tuotoksi useammalle tilikaudelle (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, a). Suoriteperuste koskee kaikkia varsinaisen toiminnan menoja, vaikka niiden suuruus ei vaihtelisi tilikaudesta toiseen. Tällaisia suoriteperusteella kirjattavia menoja ovat muun muassa tuloverot, lomapalkat, korot ja vakuutusmaksut. (Leppiniemi 2011.)

Erillisarvostus tarkoittaa sitä, että taseen vastaaviin ja vastattaviin kuuluvat erät sekä niihin sisältyvät hyödykkeet on arvostettava erikseen (Tomperi, 2011). Hallituksen esityksessä 1997/173 erillisarvostuksesta käytetään esimerkkeinä poistosuunnitelman laatimista sekä rahoitus –ja vaihtomaisuuden arvostamista. Poistosuunnitelma tehdään pysyvän vastaavan hyödykkeelle erikseen eikä koko tase-erälle. Myös vaihto –ja rahoitusomaisuus arvostetaan hyödykekohtaisesti. Yksittäisen hyödykkeen arvonnousu ei tilinpäätöksessä kompensoi toisen arvonalentumista, vaan ne on otettava erikseen huomioon tilinpäätösarvostuksessa. (Leppiniemi, Leppiniemi & Kaisanlahti 2016.)

Nettoamiskielto kuvaa tilannetta, jossa kirjanpitovelvollisella on saaminen siltä, jolle hän on itse velkaa. Velka ja saaminen ilmoitetaan taseessa erikseen täydestä määrästä niitä toisistaan vähentämättä. (Tomperi 2011.) Myös muut tase-erät on ilmoitettava niitä toisistaan vähentämättä, jollei vähentäminen ole perusteltua oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Nettoamiskielto merkitsee myös sitä, että tuotot ja kulut on esitettävä bruttomääräisesti. (Tilisanomat 2016.) Tuloslaskelman tuotto –ja kuluerät merkitään erikseen niitä toisistaan vähentämättä, jollei tuoton ja kulun yhdistämi-

nen yhdeksi eräksi ole perusteltua oikean ja riittävän kuvan kannalta (Leppiniemi, 2012).

2.3 Oikeat ja riittävät tiedot

Tilinpäätöksen on annettava oikeat ja riittävät tiedot, oikea ja riittävä kuva, kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (kirjanpitolaki 1336/1997; jäljempänä KPL 3:2). Tällaisen kuvan muodostumiseksi kirjanpitoon tehtyjen kirjausten on oltava oikeita ja riittäviä sekä tilikaudella että tilinpäätöstä laadittaessa (Leppiniemi, Leppiniemi & Kaisanlahti 2013).

Täydellisyyden periaate edellyttää, että tilinpäätös sisältää kaikki tilikaudelle kuuluvat liiketapahtumat sekä antaa todenmukaisen kuvan kirjanpitovelvollisen taloudellisesta tilasta. Oikean ja riittävän kuvan varmistamiseksi tuloslaskelman ja taseen liitteinä on, olennaisuuden periaate huomioon ottaen, ilmoitettava kaikki tarpeelliset lisätiedot. (Leppiniemi & Kaisanlahti, 2016 a.) Tähän liittyy myös luotettavuuden periaate, jonka mukaan tilinpäätösinformaatio ei saa sisältää olennaisia virheitä tai puutteita. (Leppiniemi 2008.)

Oikean ja riittävän kuvan lähtökohtana on, että tuotetun informaation tulee olla täydellistä. Tällä tarkoitetaan sitä, että kirjanpitovelvollisen taloudellisesta asemasta tai tuloksellisuudesta ei saa antaa väärää tai riitämättömää kuvaa, jonka voidaan olettaa todennäköisesti johtavan virheellisiin johtopäätöksiin. (Leppiniemi 2011.) Oikean ja riittävän kuvan antamista edellytetään kirjanpitolain lisäksi muissakin laeissa ja säädöksissä. Rikoslaisissa on määritelty kirjanpitorikos ja tuottamuksellinen kirjanpitorikos. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, b.) Kirjanpitorikoksesta on rikoslain 30 luvun 9 pykälän mukaan kysymys, jos kirjanpitovelvollinen tai tämän edustaja:

- 1) laiminlyö liiketapahtumien kirjaamista tai tilinpäätöksen laatimista vastoin kirjanpitolainsäädännön mukaisia velvollisuuksia,
- 2) merkitsee kirjanpitoon vääriä tai harhaanjohtavia tietoja tai

3) hävittää, kätkee tai vahingoittaa kirjanpitoaineistoa ja siten olennaisesti vaikeuttaa oikean ja riittävän kuvan saamista kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, b.)

Yleisenä edellytyksenä kirjanpitorikokselle on se, että joillakin edellä mainituista tekotavoista yritetään vaikeuttaa oikean ja riittävän kuvan saamista yrityksen toiminnasta ja sen tuloksesta. Kirjanpitäjä on kirjauksistaan ja tositeaineiston käsittelystä rikosoikeudellisesti vastuussa, mutta yksittäiset pienet virheet kirjanpidossa eivät kuulu kirjanpitorikoksen piiriin. On selvää, että kaikki rikoslaissa säädetyt kirjanpitorikoksen muodot edellyttävät tekijältään tahallisuutta. Tekijän tulee olla tietoinen yrityksen kirjanpitoon antamastaan virheellisestä informaatiosta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, b.)

Kirjanpitolaki ja osakeyhtiölaki tai muu yhteisöainsäädäntö voivat olla keskenään ristiriidassa eikä kirjanpitosäännösten noudattaminen välttämättä johda siihen, että tase ja tuloslaskelma antaisivat sellaisenaan KPL 3:2.1 edellyttämän oikean ja riittävän kuvan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. KPL 3:2.3 kohdan mukaan, jos kirjanpitolain noudattaminen vaarantaisi merkittäväällä tavalla oikean ja riittävän kuvan antamisen, sitä ei sovelleta. Kyse on tällöin ääritilanteesta, eikä poikkeusmahdollisuus koske KPL 3:3 kohdan tarkoittamia yleisperiaatteita. (Leppiniemi 2008.)

2.4 Tilinpäätöksen oikaiseminen

Leppiniemen mukaan samana tilikautena tehdyn ja havaitun virheen korjaaminen kirjanpidossa ei yleensä tuota suuremmin ongelmia. Verotilitys voi vaatia erityistoimia, mutta kirjanpidossa korjaukset toteutetaan rutiininomaisesti. Kirjanpidollinen ongelma voi syntyä tilanteessa, jossa tilinpäätöksessä ollut virhe huomataan vasta seuraavalla tilikaudella. Virhe on tässä tapauksessa oikaistava, sillä kirjanpidon täytyy olla oikein. (Leppiniemi, Tilisanomat 2008.)

Kirjanpitolautakunta ei anna ehtoja kysymyksessä, jossa tilinpäätös jätetään laatimatta. ”Kirjanpitovelvollisen tulee huolehtia siitä, että sillä on tarvittavat edellytykset kirjanpitolaissa säädettyjen velvoitteiden täyttämiseksi. Tilinpäätöksen tai konsernitilinpäätöksen laatimatta jättämisen hyväksyttävänä perusteena ei voida pitää sitä, että kirjanpitovelvollinen vetoaa puutteellisiin taloudellisiin tai henkilöstöresursseihinsa.” (KILA 2007/1807.) Toisin sanoen on pakko osata ja korjata tilinpäätöstä, jos on tarvetta. Virheetöntä kirjanpitoa ja virheiden korjaamista koskevat täysin samat säädökset. (Leppinemi, Tilisanomat 2008.)

Jos aikaisemmasta tuloslaskelmasta puuttuu tuotto tai kulu ja asia havaitaan myöhemmällä tilikaudella, korjaus on lähtökohtaisesti tehtävä omaa pääomaa veloittaen tai hyvittäen, ei tuloslaskelmaan. Lausunnollaan Kirjanpitolautakunta muutti aikaisempaa kirjauskäytäntöä (KILA 1995/1344), jonka mukaan tällainen oikaisukirjaus merkittiin tuloslaskelmaan erilliseksi eräksi, tulon tai kulun luonteen mukaiselle tilille satunnaisesti tuotoksi tai kuluksi. (KILA 2005/1750.) Kirjanpitolautakunta toteaa, että vastaava oikaisu on tehtävä myös vertailuvuotena olevan edellisen tilikauden päättävään taseeseen (KILA 2012/1893 ja KILA 2005/1750).

Lähtökohtaisesti tilikauden tuloslaskelmalla ei voi esittää tilikaudelle kuulumattomia eriä, koska tuloslaskelman on annettava oikea ja riittävä kuva tilikauden tuloksen muodostumisesta. Kuitenkin olennaisuuden periaate huomioon ottaen vähäiset aikaisemmille tilikausille kuuluvat erät voidaan edelleen esittää tuloslaskelmalla. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, a.)

Virheen käsittelyssä pitää huomioida veroseuraamukset, sillä puuttuvat tulot ja menot vaikuttavat usein myös verotukseen. Näistäkin on veloitettava omaa pääomaa. Veroseuraamuksia aikaisemmilta tilikausilta ei saa sisällyttää kuluvan tilikauden tuloslaskelmaan. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, b.)

KPL 3:3.1 pykälän 5 mukaan tilinpäätöstä laadittaessa huomioidaan kaikki tilikaudelle kuuluvat tuotot ja kulut riippumatta niihin perustuvien maksujen suorituspäivästä. Samalla huomioidaan kaikki arvonlisäveron määrään

vaikuttavat tapahtumat. Jos niitä on aiemmin merkitty kirjanpitoon väärin, myös ne on oikaistava tilinpäätökseen. (KILA 2011/1871.)

KPA 2:2.1 velvoittaa antamaan aikaisempiin tilikausiin kohdistuvista tuotoista, kuluista ja virheiden korjauksista liitetieto, elleivät nämä ole merkitykseltään vähäisiä (KILA 2003/1696). KPA 2:5.1 mukaan taseen liitetietona on esitettävä tase-eräkohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä. Oma pääoma muodostuu tilinpäätöksessä varojen ja velkojen erotuksena. (KILA 2000/1639.)

Kirjanpitolautakunta pitää hyvän kirjanpitotavan mukaisena käytäntönä, että vain kuluvan tilikauden tiedossa olevat virheet korjataan tulosvaikutteisesti. Yleisohjeessa todetaan, että jaksotuksista aiheutuvia eroja ei katsota edellä tarkoitetuiksi virheiksi. Myöskään pakollisen varauksen arviointierot eivät ole tässä tarkoitettuja virheitä. (KILA kuntajaoston lausunto 2012/105.)

Virheiden korjaamisesta ja tilinpäätösperiaatteiden muuttumisesta saattaa aiheutua kirjanpitovelvolliselle veroseuraamuksia. Ne on johdonmukaista ja hyvän kirjanpitotavan mukaista kirjata suoraan kertyneiden voittovarojen oikaisuksi. Tällainen menettely on myös IAS 12 -standardin mukainen. (KILA 2005/1750.) Virheellinen poistosuunnitelma tulee muuttaa sillä tilikaudella, jolloin virhe havaitaan. Poistosuunnitelmaa on mahdollista muuttaa aina siihen sakka, kunnes tilinpäätös hyväksytään. (KILA kuntajaoston lausunto 2012/105.) Pienet kirjanpitovelvolliset voivat tehdä poistonsa Kirjanpitolautakunnan suunnitelman mukaisia poistoja koskevan yleisohjeen (16.10.2007) mukaan yleensä EVL-poistoina (Leppiniemi, Leppiniemi & Kisanlahti 2013).

Johdonmukaisuus laatimisperiaatteiden mukaan valittuja tilinpäätöksen laatimisperiaatteita ja -menetelmiä on sovellettava johdonmukaisesti tilikaudesta toiseen. (KPL 3:3:1 pykälän 2 kohta). Myös valittua poistomenetelmää on sovellettava johdonmukaisesti kaikkiin kyseeseen tuleviin hyödykkeisiin tilikaudesta toiseen (KILA 2008/1823).

2.5 Luottotappiot ja arvonalennukset

Luottotappiokirjaus tulee ajankohtaiseksi hyvän kirjanpitotavan mukaan silloin, kun on todennäköistä, että saamisesta ei saada suoritusta. Luottotappiot voi kirjata joko tilikauden aikana tai tilinpäätöksen yhteydessä, jolloin ne kohdistetaan tilikauden viimeiselle kalenterikuukaudelle. (Leppiniemi 2000.)

Myyntisaamisista syntyy luottotappio velallisen konkurssin tai saneerausmenettelyyn hakeutuminen johdosta. Luottotappiokirjaukseen voi johtaa myös tulokseton perintä ja siihen liittyvä tieto velallisen maksukyvyttömyydestä tai velallisen osoitteen muuttuminen tuntemattomaksi. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, a.)

Luottotappiota kirjatessa on arvioitava saamisten todellinen määrä. On myös oleellista tarkistaa onko kirjanpitovelvollisella saamisen kanssa kuitauskelpoista velkaa tai onko saamisesta saatu vakuus, mikä vaikuttaa luottotappion määrään. (Leppiniemi ja Kisanlahti, 2016, a.) Jos saatavasta, joka on vähennetty veron perusteesta luottotappiona, kertyy myöhemmin suorituksia, ne lisätään veron perusteeseen. AVL 139.1 pykälän mukaan lisäys kohdistetaan sille kalenterikuukaudelle, jolle suoritukset on hyvän kirjanpitotavan mukaan kirjattava. Samoin saatavat vähennetään veron perusteesta hyvän kirjanpitotavan mukaisena ajankohtana. (Nieminen, Anttila, Äärilä & Jokinen 2016.)

Myynnistä aiheutuvasta saamisesta johtuvat tappiot ovat kuluja, joten niitä ei käsitellä myynnin oikaisuerinä, vaan ne kirjataan tuloslaskelmalle liiketoiminnan muihin kuluihin. Luottotappio merkitsee sitä, ettei myynnistä saada odotettua vastiketta, mutta se ei kuitenkaan pienennä liikevaihtoa, joka kuvaa liiketoiminnan volyyymia. (Leppiniemi, Leppiniemi & Kisanlahti, 2013.) KPL 3:2 mukaan oikean ja riittävän kuvan varmistamiseksi olennaisista luottotappioista tulee antaa selostus liitetietona. Tämä velvollisuus ei kuitenkaan koske mikroyritystä (PMA 1:3.2–3). (Leppiniemi & Kisanlahti 2017.)

Kirjanpitolain 5:2 pykälän 1 kohdan nojalla taseen saamiset kirjataan tilinpäätöksessä nimellisarvoon, mutta kuitenkin korkeintaan todennäköiseen arvoon. Taseen vastaavien saamisia koskevat luottotappiot kirjataan tuloslaskelman rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmään saamisten arvonalenemisena. (KILA 2008/1827.)

Arvonalentumisesta tehdään luottotappiokirjaus, joka vähennetään saamisen tasearvoa. Arvonalenemisen seurauksena tasearvosta tehdään tilikaudella vähemmän poistoja, mikä parantaa vastaavasti liiketoiminnan tulosta. (Leppiniemi, 2012.) KPL 5:17.1 mukaan arvonalentumisvähennys tai arvonkorotus on peruutettava, jos se myöhemmin osoittautuu aiheettomaksi. Tähän voi olla syynä arvonalentuminen, arvonkorotuskohteen luovuttaminen tai tuhoutuminen. Sen vuoksi tilinpäätöstä laadittaessa on varmistuttava, että aikaisemmin tehdyt arvonkorotukset täyttävät edelleen lain edellytykset. Arvonalenemisen johdosta tehty kulukirjauksen palautus voidaan tehdä enintään alkuperäiseen hankintamenuun asti ja se merkitään erillisenä eränä tuloslaskelmaan samaan pääryhmään kuin mihin alkuperäinen kulukirjaus on tehty kulukirjauksen oikaisuna. Arvonalenemisen tai arvonkorotuksen oikaisu merkitään sen tilikauden tuloslaskelmaan, jolloin tapahtuma on tullut ilmeiseksi. (KILA 1994/1260.)

Merkitykseltään olennaisista ja epävarmoiksi arvioiduista saamisista tulee antaa liitetieto KPA 2:2.1 3 kohdan sekä oman pääoman erittelyä koskevan KPA 2:5.1 1 kohdan nojalla tilinpäätöksen oikean ja riittävän kuvan varmistamiseksi. Myös suuruudeltaan olennaisista kulukirjauksen palautuksista annetaan liitetiedoissa selvitys ja ne esitetään erillisenä eränä tuloslaskelmassa. (Leppiniemi, Leppiniemi & Kisanlahti 2013.)

2.6 Selvittelytili ja kirjanpitomerkintä

Selvittelytilille kirjataan liiketapahtumia, jotka vaativat lisäselvittelyä. Tämän tilin tapahtumat selvitetään ja puretaan viimeistään tilinpäätöstä laadittaessa. (KILA 2001/1653.) Selvittelytilin avulla voidaan hoitaa osakirjanpitojen kuten reskontra- ja palkkakirjanpitojen sekä pääkirjanpidon väliset täsmäykset. Tilinpäätöksessä selvittelytilillä olevat menoerät kirjataan vaih-

tuvien vastaavien ryhmään, muihin saamisiin ja vastaavasti tulot lyhytaikaisiin velkoihin. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, a.)

KPL 2:4 toteaa, että käteisellä rahalla suoritettavat maksut on kirjattava viivytyksettä päiväkohtaisesti. Muut liiketapahtumat on kirjattava kuukausittain tai muulla vastaavalla jaksotuksella, niin että kirjanpitolaissa tai muussa laissa edellytetyt ilmoitukset viranomaisille verotusta tai muuta tarkoitusta varten voidaan laatia ajantasaisesta kirjanpidosta. (Tilisanomat 2016).

Kirjanpitomerkinnän on perustuttava yksilöityyn tositteeseen, joka todentaa liiketapahtuman. Virheelliseksi todettu tiliöinti voidaan oikaista korjausmerkinnällä ilman uuden tosittteen laatimista, mikäli oikaisu tehdään annettujen määräaikojen puitteissa. (KPL 2015/1620.) Korjausmerkinnän saa tehdä tilikauden aikana sekä tilikauden päättymisen jälkeen KPL 3:6 mukaisena tilinpäätöksen laatimisaikana. Korjausmerkinnällä voi korjata alkuperäisen kirjanpitomerkinnän tosittenumeroa, joka yksilöi liiketapahtuman todentavan alkuperäisen tosittteen. Korjausketju alkuperäiseen tosittteeseen on kuitenkin säilyttävä. (KPL 1997/1339).

Korjausmerkinnällä voidaan korjata tiliöintivirheitä, joita voivat olla esimerkiksi päiväys, vientiselite, tosittenumero tai rahamääräinen arvo. Korjausmerkintää ei saa käyttää alkuperäisen kirjanpitomerkinnän poistamiseen, mutta kirjanpitomerkinnän voi kuitenkin mitätöidä, jos se osoittautuu aiheettomaksi. (KPL 1997/1336). Tosittteita ei ole enää mahdollista muuttaa sen jälkeen, kun määräajoin tehtävä ilmoitus viranomaisille verotusta tai muuta tarkoitusta varten on annettu. Sisältöä ei voi muuttaa myöskään silloin, kun välitilinpäätös tai muu vastaava asiakirja on julkaistu. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, a.)

3 OLENNAISUUDEN PERIAATE TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISESSA

KPL 3:3 pykälän mukaan hyvää kirjanpitotapaa noudatetaan pakollisena yleisperiaatteena sekä juoksevassa kirjanpidossa että tilinpäätöksessä, joten olennaisuuden vaatimus koskee molempia (Leppiniemi ja Kykkänen, 2009). Kirjanpitolausuntakunta on määritellyt lausunnossaan KILA 1920/2014 ja 1921/2014 olennaisuuden periaatteen käänteisesti. Olennaista on kaikki sellainen tieto, jonka pois jättämisen tai puutteellinen esittämisen voidaan olettaa vaikuttavan tilinpäätöksen käyttäjän tämän tiedon perustella tekemiin johtopäätöksiin. (KPL 3:2a.)

Tiedon merkitystä tarkastellaan informaation käyttäjän näkökulmasta. Tärkeimmät ja merkittävimmät erät on sen sijaan esitettävä tarkasti, koska ne vaikuttavat olennaisesti tiedon vastaanottajien päätöksentekoon. (Leppiniemi ja Walden, 2010.) Vaikka seikka olisi yksittäisenä epäolennainen, voi se kokonaisuuden kannalta olla merkittävä, jos samankaltaisia seikkoja onkin useita. Olennaisuuden arvioinnissa on tärkeää ottaa kokonaisuus huomioon. (Leppiniemi & Walden 2010.)

Olennaisuuden periaatteen soveltamiseen ei anneta euromääräisiä rajoja tai prosenttilukuja, vaan päätöksentekijän on pohdittava olennaisuuden alarajaa vahvasti oikean ja riittävän kuvan muodostumisen kautta. Hyvän kirjanpitotavan lisäksi kirjanpidonperiaatteet ovat yleisiä olennaisuuden tulkinnassa huomioon otettavia periaatteita. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, a.)

Tilinpäätöksen suoriteperusteisuuden vaatimukseen liittyy olennaisuuden periaate. KPL 3:2 mukaan informaation kannalta merkityksettömiä seikkoja ei tarvitse käsitellä ehdottoman tarkasti. Olennaisuuden periaate antaa jossain määrin liikkumavaraa kun otetaan huomioon informaation tuottamisen kustannuksia. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, a.)

Kokonaisuuden käsittelyssä olennaisuuden periaate voi herättää ajatuksia tulon ja menon jaksottamisessa. Esimerkiksi aiemmin jaksotettu yksittäinen epäolennainen erä voidaan huoletta jättää jatkossa jaksottamatta oikean ja riittävän kuvan vaarantumatta. (Leppiniemi ja Kaisanlahti 2016, a.)

Tulon tai menon jaksottamisen lisäksi sellaisen tilinpäätöstä koskevan seikan osalta, joilla ei ole vaikutusta yrityksen taloudellisesta tilanteesta saatavaan kuvaan, voidaan menetellä kirjanpitolain määräyksistä poiketen. (Leppiniemet & Kaisanlahti 2017.)

Olennaisuuden periaatetta voidaan soveltaa esittämistavassa, omaisuus- tai velkaerän arvostamisen sekä tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa esitettävien tietojen kohdalla (Leppiniemi, Leppiniemi & Kaisanlahti 2016). Tapauskohtaisesti yrityksen laajuus huomioiden pienet pitkävaikutteiset menot voidaan jatkossa kirjata olennaisuuden periaatteella suoraan kuluksi ja pieni menoerä on mahdollista yhdistetää suurempaan (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, a).

Vaikka kirjanpitolaki ei anna tarkkoja määritelmiä olennaisuudesta, laissa viitataan usein olennaisuuden vaatimukseen tai sitä lähellä oleviin käsitteisiin, kuten merkittävyyteen, merkityksellisyyteen ja keskeisyyteen (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, b). Esimerkiksi KPL 3:1 mukaan toimintakertomuksessa pitää esittää tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen. Toimintakertomuksessa on annettava tiedot kirjanpitovelvollisen liiketoiminnassa merkityksellisistä seikoista. (KPL 1997/1336.)

Olennaisuus voidaan nähdä myös taloudellisten tavoitteen kautta siten, että kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisen tuottamat kustannukset pidetään järkevässä suhteessa niiden avulla saavutettavaan hyötyyn. Tähän samaan ajattelutapaan kuuluu myös nopeus, jolla viitataan siihen, että tilinpäätöstieto olisi tuotettava lyhyellä aikataululla tilikauden jälkeen. Taloudellisuus edesauttaa usein nopeutta, mutta näiden lisäksi tilinpäätös täytyy laatia varovaisuusperiaatetta noudattaen. Periaatteen mukaan varat arvostetaan alimpaan arvoonsa ja vanhat myyntisaamiset kirjataan luotto tappioiksi, jos on todennäköistä ettei niihin tulla koskaan saamaan suoritusta. (Leppiniemi 2011.)

Tilinpäätöksessä tulee ottaa lukuun ainoastaan tilikaudella toteutuneet voitot, mutta jossa on huomioitava kaikki taseen vastaavien poistot ja ar-

vonalentumiset sekä velkojen arvonnisäykset. Lisäksi huomioon on otettava kaikki päättyneeseen tai aikaisempiin tilikausiin liittyvät, ennakoitavissa olevat vastuut ja menetykset, vaikka ne tulisivat tietoon vasta tilikauden päättymisen jälkeen. (Leppiniemi, Leppiniemi & Kisanlahti 2013.)

Olennaisuuden soveltaminen ei saa vaikuttaa siihen, että kirjanpidon ja tilinpäätöksen on tuotettava mahdollisimman täydellinen ja totuudenmukainen kuva kirjanpitovelvollisen toiminnasta. Myös taseen ja tuloslaskelman erien määrittämissä rajoissa on pysyttävä. (Leppiniemi ja Walden, 2010.) Kirjanpitolaakunta toteaa, että olennaisuus on viime kädessä tapauskohtainen näyttökysymys (KILA 2004/1725). Olennaisuuden periaattetta on noudatettu oikein, kun tilinpäätöksessä esiintyvät luvut ovat olennaisesti oikein (Leppiniemi, Leppiniemi & Kisanlahti 2013).

4 SÄHKÖPOSTIKYSELY YRITYKSEN KIRJANPITÄJILLE

Kyselylomakkeella pyrittiin hankkimaan tutkimuksen tarkoitukseen sopivaa tietoa. Tämän takia tärkeää oli kiinnittää huomiota lomakkeen tasapainoisuuteen ja sisällölliseen kattavuuteen. Lomakkeella haettiin tutkimusongelmalle kattavaa vastausta, joten kyselyn lähettämisen yhteydessä sekä haastatteluissa painotettiin, että tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita juuri vastaajan omasta mielipiteestä. (KvantiMOTV 2010.)

Lomakkeen laadinnassa otettiin huomioon vastaajien aika, halu ja taidot vastata kyselyyn. Lomakkeen suunniteltiin huolellisesti niin, että se on pituudeltaan kohtuullinen ja ulkoasultaan selkeä. Keskimääräinen vastausaika on 15-20 minuuttia ja kysymykset etenevät ylhäältä alaspäin. (KvantiMOTV 2010.) Kyselyn vastausten eli otoksen perusteella tehtiin johtopäätöksiä koko perusjoukosta. Perusjoukkona olivat yrityksessä X työskentelevät kirjanpitäjät. Työ toteutettiin toimeksiantona Tampereella sijaitsevalle tilitoimistolle, jonka toimialana on taloushallinnon palvelut.

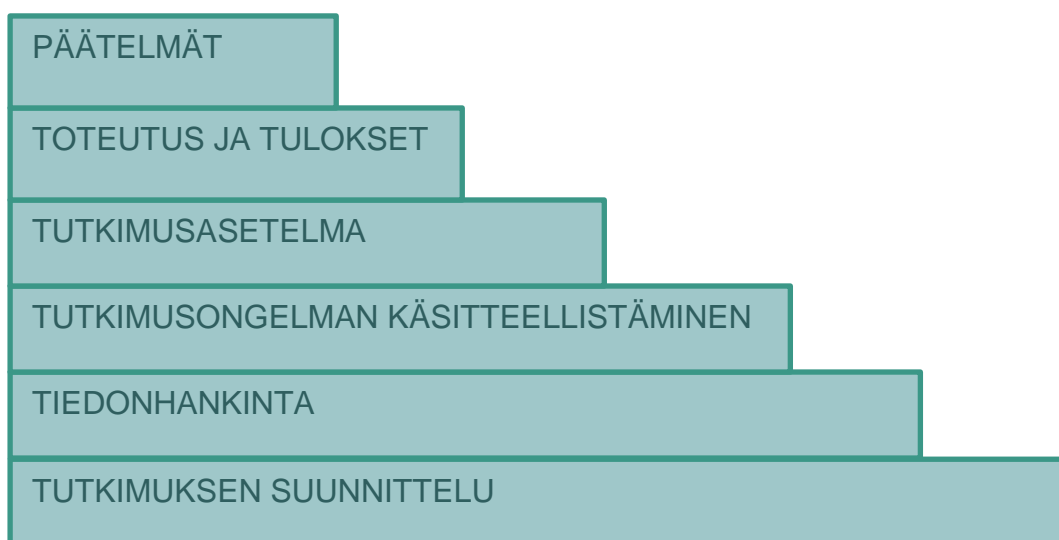
4.1 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on tutkia kohteita niiden luonnollisissa tilanteissa. Siinä käytetään havainnointia tiedonkeruukeinona. Havaintojen laatu on ratkaisevampaa kuin mikään määrämuoto. (Hammersley 2013.) Tutkija selittää tutkimustuloksia havaintojensa pohjalta ja myös luottaa enemmän omiin havaintoihin sekä kykyyn tehdä niistä johtopäätöksiä kuin mittavälineisiin (Hammersley 2013).

Tutkimus toteutettiin 2016 vuoden keväällä lähtettämällä sähköpostitse kyselylomake 80 kirjanpitäjälle yrityksessä X, jossa tutkija työskentelee kirjanpitäjänä. Kyselylomake koostui kolmesta taustakysymyksestä ja kuudesta kysymyksestä, joihin annetut vastaukset pyydettiin perustelemaan. Lomakkeen vastausohjeissa pyydettiin vastaamaan kysymyksiin olennaisuusperiaate huomioiden. Kyselylomakkeen lähettämisen lisäksi tutkija kävi vapaamuotoisia keskusteluja kirjanpitäjien kanssa tutkimusaiheesta.

Keskustelujen aikana tutkija esitti aihetta ylläpitäviä ja tarkentavia kysymyksiä. Haastateltavat ja kyselyn vastaanottajat vastasivat anonyymisti, mutta yksilövaustauksilla.

Tiedonkeruutapana käytettiin kyselylomakeen lisäksi teemahaastatteluja. Aineistoa tutkimuksesta syntyi kymmeniä sivuja, jotka koostuivat kyselylomakkeiden vastauksista sekä tutkijan muistiinpanoista, joita hän oli tehnyt itselleen keskustelujen pohjalta. Tutkija muodosti vastausten perusteella havainnollistavat kuviot jokaisesta kysymyksestä. Tämän lisäksi tutkija keräsi vastaukset yhteen tiedostoon lukien vastaukset useaan kertaan läpi ja poimien niistä keskeisimmät sekä useimmiten toistuvat asiat.

KUVIO 1. Tutkimuksen rakenne.

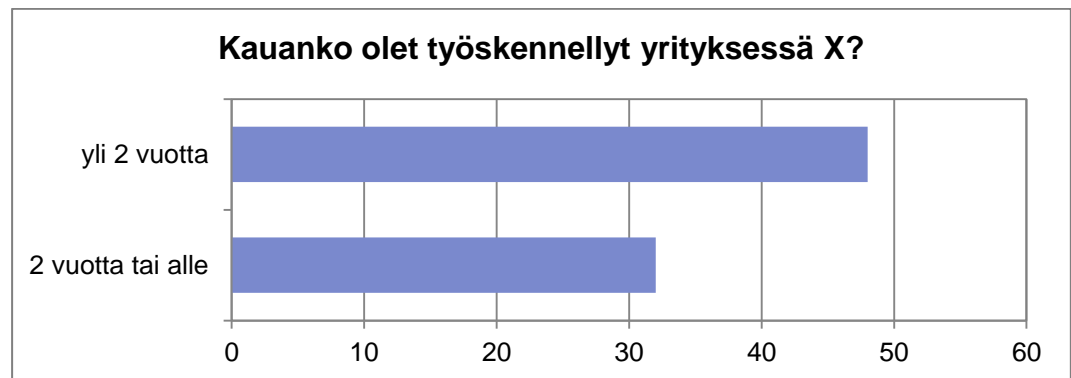
Kuviossa 1 on kuvattu tutkimuksen rakenne vaiheittain. Työn suunnitteluvaiheen jälkeen tutkija valitsi tutkimusaiheen ja perehtyi huolellisesti lähdekirjallisuuteen. Tutkija etsi vastaavista opinnäytetöistä mitä aiheesta tiedetään jo entuudestaan. Aiheesta ei löytynyt aikaisempaa opinnäytetyötä, joten olennaisuuden periaate oli opinnäytetyön aiheena uusi.

Kirjallisuuteen tutustumisen kautta tutkija löysi tutkimusongelman, johon hän halusi tuottaa uutta tietoa. Tutkimusongelma täsmensi tutkijalle sen tietoperustan, minkä pohjalta työtä tarkastellaan. Seuraavaksi tutkija etsi tutkimuskohteen ja pohti, miten ongelma saataisiin ratkaistua ja vielä niin,

että tulokset ovat mahdollisimman luotettavia. Kuvailevan tutkimuksen tavoin tutkimuskohdetta havainnointiin kyselyn ja keskusteluiden avulla. Empiirisen aineiston keräämisen jälkeen tutkija analysoi aineistoa ja teki päätelmiä tutkimustuloksista.

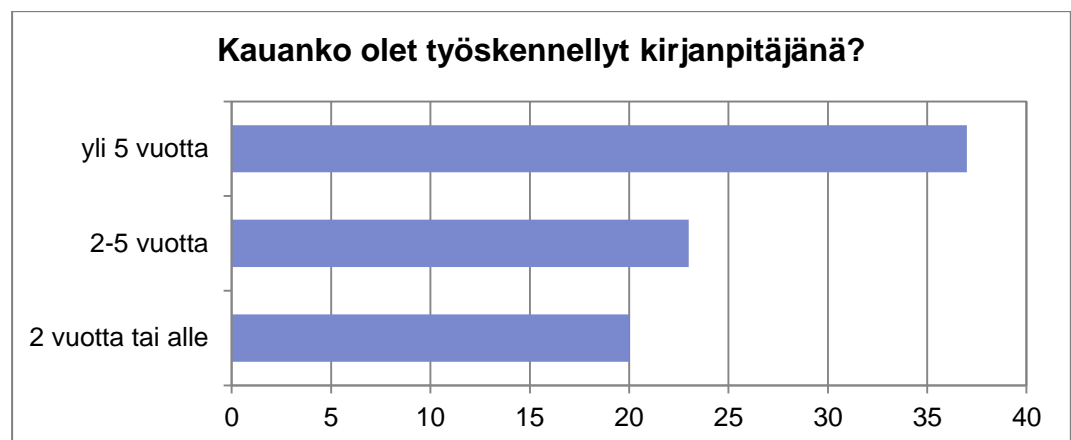
4.2 Vastaukset

Kyselytutkimus ja sen yhteydessä suoritettavat haastattelut tuottivat tutkijalle runsaasti aineistoa. Tutkimuksen aineistosta on poimittu niitä asioita, jotka nousivat keskusteluissa tai vastauksissa useasti esiin.

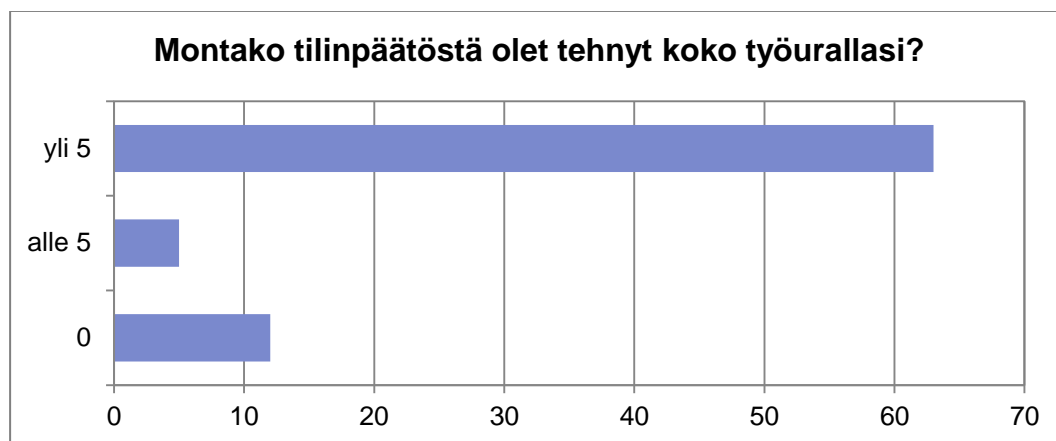
KUVIO 2. Taustakysymys 1.

Kuviosta 2 nähdään, että yli kaksi vuotta yrityksessä x toimineita kirjanpitäjiä on 48, joka on reilusti yli puolet kyselyyn vastanneista. Vastaavasti kaksi vuotta tai alle olleita on 32.

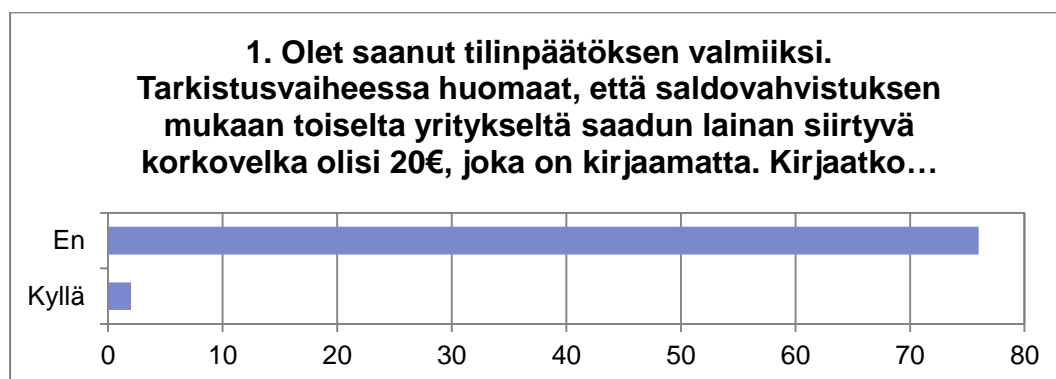
KUVIO 3. Taustakysymys 2.

Kuvio 3 esittää, että enemmistö kyselyn vastaajista on työskennellyt yli viisi vuotta kirjanpitäjänä. Kahdesta viiteen vuotta kirjanpitäjänä työskennellyttä on 23, joka on 3 vastaajaa enemmän kuin kaksi vuotta tai alle alalla toimineita.

KUVIO 4. Taustakysymys 3.

Kuvio 4 paljastaa, että kyselyyn vastanneista valtaosa eli 63 vastaajaa on tehnyt yli viisi tilinpäätöstä. 5 vastaajaa on tehnyt puolestaan alle 5 tilinpäätöstä. 12 kirjanpitäjää ei ole tehnyt yhtään tilinpäätöstä.

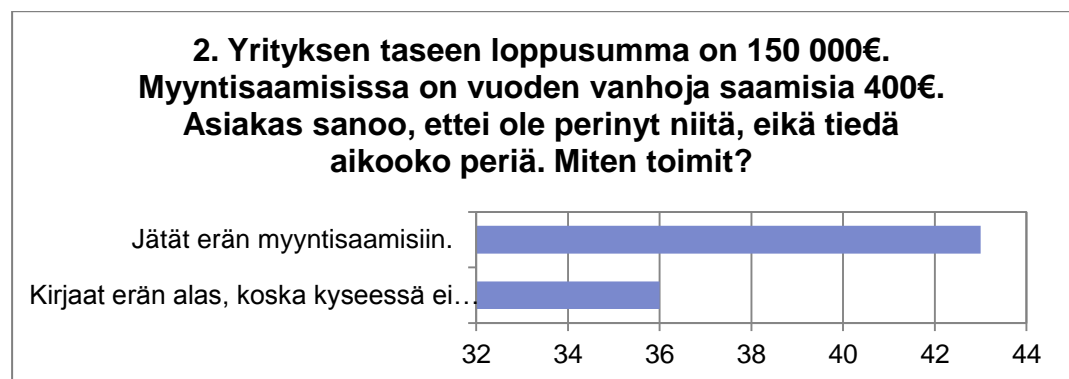

KUVIO 5. Kysymys 1.

Kuvio 5 mukaan lähes kaikki vastaajat eivät kirjaisi korkojaksostusta vielä tilinpäätökseen. Ainostaan kahden vastaajan mielestä se olisi vielä tarpeen. Vastauksien perusteluista nousee esiin, että summa on pieni ja tilinpäätöksen kannalta epäolennainen erä. Myös vaikutusta veroihin ollaan pohdittu summan ollessa näin vaatimaton. Vaikutus jää pieneksi ja ollaan katsottu, että korjauksesta aiheutuva haitta on hyötyä suurempi.

Perusteluissa ilmeni korkovelan summan olevan niin pieni, että vaikka sen jättäisi kirjaamatta olennaisuuden periaatteeseen nojaten, niin tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yrityksen tuloksesta. Perusteluina on, että myöskään vaikutus tulokseen ei ole merkittävä, mikä näkyy kuvio 5 tuloksesta.

Korkojaksotusta kirjattaessa noudatetaan KPL 3:3 johdonmukaisuuden ja olennaisuuden periaatetta. Näiden yleisten periaatteiden ja hyvän kirjanpitoavan nojalla summalla ei ole niin olennaista tulosvaikutusta, että tilinpäätöstä kannattaisi korjata. (Leppiniemi 2011). Tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan ilman kyseistä korkojaksotuskirjaustakin.

KUVIO 6. Kysymys 2.

Kuvio 6 jakoi vastaajia selkeästi aiempia kysymyksiä enemmän. Enemmistö eli 43 vastaajaa jättäisi erän myyntisaamisiin, kun taas 36 vastaajista ei. Vastaajat pohtivat erän olennaisuutta, luottotappiokirjauksen ajankohtaa ja oikeellisuutta tilinpäätöksessä. Monet perustelivat vastauksensa siten, että asiakkaalta pyydetään allekirjoitus luottotappiokirjaukselle.

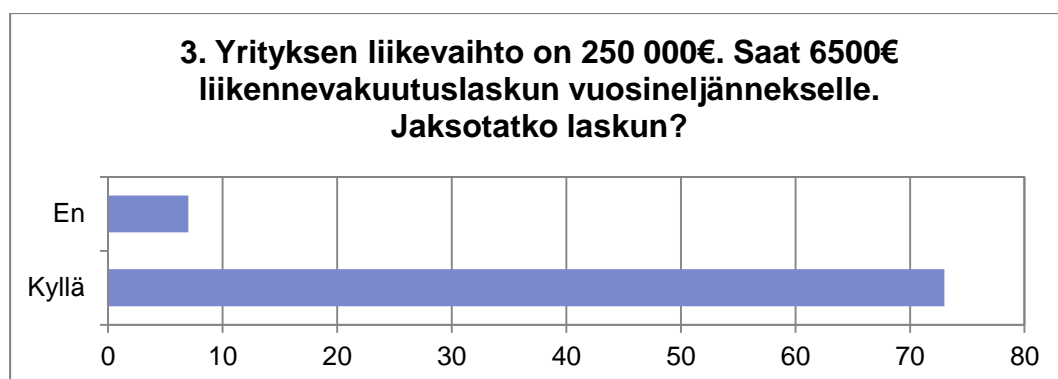
Kuvio 6 mukaan osa vastaajista kirjaisi erän alas epäolennaisuuteen nojaten ja myös siihen, että kirjauksen voi asian muutuessa oikaista. Epäolennaisuus on ollut perusteena myös erän jättämiselle seuraavaan tilinpäätökseen. Erän jättämistä on perusteltu myös sillä, että myyntisaamiset ovat kuitenkin vain vuoden vanhoja. Lähes kaikissa vastauksissa kysyttäisiin ensin asiakkaan päätöstä asialle ja kehoitettaisiin ensin perimään ellei taustalla ole muutakin, kuten konkurssiin hakeutuminen. Vastaajien mie-

lestä perustellusti erän voi jättää myyntisaamisiin tai kirjata myyntitappioksi tapauskohtaisesti ja asiakkaan jatkotoimenpiteistä riippuen.

Kirjanpitolausunto toteaa lausunnossaan 2008/1827, että lähes kaikkiin saamisiin liittyy epävarmuutta. Jos saamista on peritty useasti tuloksetta, voidaan luottotappio kirjausta pitää aiheellisena, varsinkin jos velka on jo toista tai useampaa vuotta vanha. Kuten vastauksista tuli hyvin ilmi, kirjausten perustana voi olla asiakkaan kirjallinen vahvistus velallisen maksukyvyttömyydestä.

Hyvän kirjanpitotavan mukaan myyntisaamisen voi kirjata luottotappioksi silloin, kun on todennäköistä, että saamisesta ei saada suoritusta. Kirjauksen voi tehdä joko tilikauden aikana tai viimeistään tilinpäätökseen. (Leppiniemi 2008.) Jos tilikauden viimeiselle kuukaudelle tulee muutoksia, arvonlisäverolaskenta tulee oikaista suoriteperusteiseksi tilinpäätökseen. Kirjausten jälkeen tulee suorittaa uusi arvonlisäverolaskenta. (AVL 1993/1501.)

Luottotappiokirjauksen oleellisuutta arvioidessa on huomioitava, että arvonlisäverotuksen puolella laista ei löydy vastaavaa, olennaisuuden periaatteen huomioon ottavaa säännöstä. Olennaisuutta ei voi soveltaa arvonlisäverotukseen. (Nieminen, Anttila, Äärilä & Jokinen 2016.)

KUVIO 7. Kysymys 3.

Kuvio 7 näyttää, että suurin osa vastaajista jaksottaisi laskun. Seitsemän vastaajaa ei jaksottaisi. Lähes poikkeuksetta vastaus on perusteltu jakso-
tusrajalla, mikä näkyy myös kuvio 7 jakaumassa. Vastauksista nousee

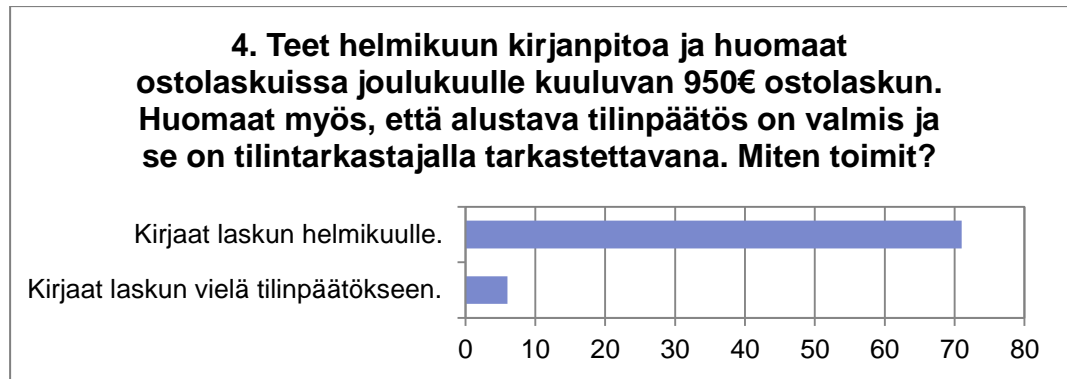
esiin perustelut laskun kohdistumisesta oikeille kuukausille ja mahdollisesti myös tilikausille, jos kyseessä olisi tilikauden vaihde. Summan on ajateltu olevan merkittävä ja siksi olennainen jaksotettavaksi. Jaksottamatta jättämisestä kuin jaksottamistakin on perusteltu asiakaslähtökohdilla. Kirjaamisen lähtökohtana on oikean ja riittävän kuvan varmistaminen, minkä monet vastaajat ovat tuoneet esille perusteluissaan.

Jaksottamalla tulot ja menot jaetaan asianomaisten tilikausien tuotoiksi ja kuluiksi. Jaksottamisen peruslähtökohtana on meno tulon kohdalle -periaate ja suoriteperuste. Tilinpäätöksen oikeellisuuden kannalta olennaiset erät on syytä jaksottaa. (Leppiniemi 2011.)

Tilinpäätös laaditaan aina lähes poikkeuksetta suoriteperusteisesti. Tilinpäätösvaiheessa maksuperusteisesti hoidetut tilit muunnetaan suoriteperusteisiksi. Suoriteperusteisessa kirjanpidossa meno syntyy silloin, kun tuotannontekijä ostetaan ja tulo vastaavasti suoritteiden luovutushetkellä, ei vasta silloin, kun maksusuorite tapahtuu. (KILA 1995/1320.)

Laskun tulosvaikutus on olennainen, joten oikeat ja riittävät kirjaukset periaate huomioon ottaen lasku tulisi jaksottaa, jotta summa kohdistuu oikeille kuukausille kuluksi. Kirjaus olisi myös meno-tulon-kohdalle periaatteen mukainen. Kertakuluksi summa on merkittävä liikevaihtoon nähden ja tilinpäätös antaisi harhaanjohtavan kuvan kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Tilikauden kuluksi kirjataan kaikki tilikaudelle kuuluvat menot, jotka on tarvittu tilikauden tuottojen aikaansaamiseksi. Menot, joiden odotetaan tuottavan tuloja vasta myöhemmin, siirretään tasetilin kautta seuraaville tilikausille eli jaksotetaan. (Rekola-Nieminen 2012.)

KUVIO 8. Kysymys 4.

Kuvio 8 mukaan 6 vastaajaa kirjaisi laskun helmikuulle. Loput vastaajista eivät kirjaisi. Vastauksissa tulee esiin summan epäolennaisuus tilinpäätöksen kannalta, mikä näkyy myös kuvio 8 jakaumassa. Erä on perusteltu epäolennaiseksi, koska summa ei ylitä yli kolmen prosentin muutosvaikutusta.

Monet vastaajista ovat pohtineet yrityksen kokoa ja laskun vaikutusta tilinpäätökseen. Tilinpäätöksen antama oikea kuva ei kuitenkaan monen vastaajan mielestä tässä tapauksessa vaarannu, vaikka laskun kirjaisi helmikuulle. On myös päätelty, että kyseessä olevan tilintarkastusvelvollisen yrityksen kokoon nähden summa on epäolennainen. Osa vastaajista ilmaisi myös, että tekisi kirjauksen vain tilintarkastajan pyynnöstä. Kyseessä ei ole olennainen summa tilitarkastusvelvollisen yhtiön kannalta, joten tilinpäätöksen korjaaminen ei ole aiheellista. Rajatapauksissa on mahdollista, että pienen yrityksen kohdalla tilintarkastaja vaatisi tilinpäätöksen korjaamista, jos tilinpäätöksessä olisi myös muuta korjattavaa tai yrityksen oma pääoma olisi negatiivisuuden rajalla.

Verotuksen näkökulmasta on kuitenkin parempi, että veroa on maksettu etukäteen. Tämä johtuu siitä, että kyseisen laskun osalta arvonlisäverovähennys on saamatta. (Nieminen, Anttila, Äärilä & Jokinen 2016.) Summa ei ole merkittävä tilitarkastusvelvollisen yhtiön kuluva tilikauden kuluksi. Olennaisuuden periaate huomoiden kulukirjaus ei vaaranna oikean ja riittävän kuvan muodostumista.

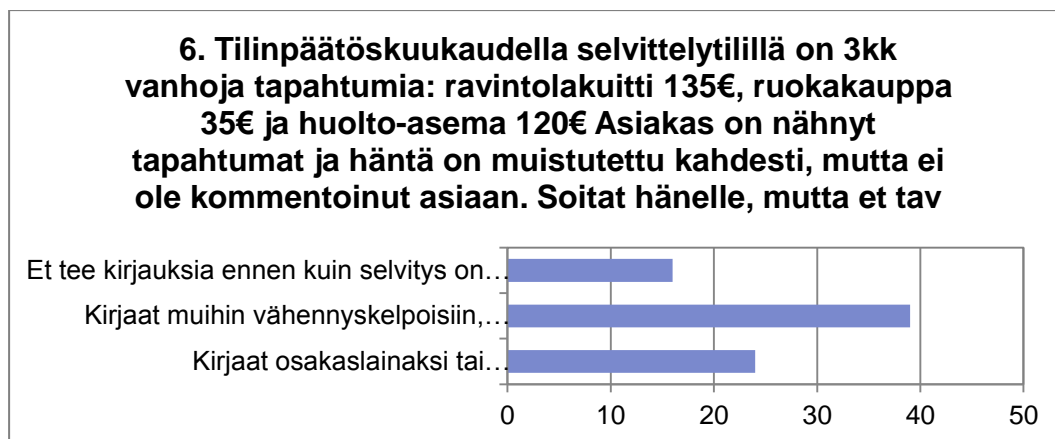
Aikaisemmin virheet on edellytetty korjattavaksi tulosvaikutteisesti (KILA 1995/1344; lausunto koski vuoden 1973 kirjanpitolakia). Vain vähäiset virheet voidaan edelleen käsitellä tuloslaskelmalla (KILA 2005/1750).

KUVIO 9. Kysymys 5.

Kuvio 9 mukaan yli puolet vastaajista, 52 kirjanpitäjää korjaisi virheen. Vastaajista 22 ei tekisi korjausta. Korjauksen tarvetta on perusteltu verotus- ja asiakaslähtökodista. On nähty, että veroilmoitus pitäisi mennä oikein ja asiakaskin olisi tyytyväisempi tähän ratkaisuun. Vastauksissa on pohdittu yrityksen kokoa ja erän olennaisuutta kokoon nähden, mutta joka tapauksessa korjaus olisi hyvä tehdä ainakin veroilmoitukseen.

Haastatteluista ja kyselystä ilmenee, että monet kirjanpitäjät olisivat valmiita korjaamaan virheen, koska korjaamisen ei katsota aiheuttavan merkittävää vaivaa ja lisäksi se olisi asiakaan eduksi. Tämä kanta on myös oikean ja riittävän kuvan periaatteen mukainen. Arvonlisäveron yhteenvetoilmoituksessa ilmoitettua myyntiä koskeva alennus, hyvitys tai muu myyntiä koskeva muutos ilmoitetaan yhteenvetoilmoituksessa siltä kalenterikaudelta, jolle se on hyvän kirjanpitolakan mukaan kirjanpidossa kirjattava. (Leppiniemi 2000.)

KUVIO 10. Kysymys 6.

Kuviosta 10 nähdään, että suurin osa vastaajista, 39 kirjanpitäjää, kirjaisi tapahtumat muihin vähennyskelpoisiin. 24 vastaajaa kirjaisi nämä osakaslainaksi tai vähennyskelvottomiin. Vain 16 vastaajaa ei tekisi lainkaan kirjausta ennen kuin selvitys on saatu.

Haastatteluista ja kyselystä selviää, että perusteluna sekä vähennyskelvottomiin, että vähennyskelpoisiin kirjaamiseen on pidetty summien pienuutta. Monet vastaajista yrittäisivät tavoitella vielä asiakasta, mutta jos tositteita ei yrityksistä huolimatta saataisi, he kirjaisivat varovaisuuden nimissä tapahtumat vähennyskelvottomiin.

Jos liiketapahtumat ovat sisällöltään epäselviä ja vaativat lisäselvittelyä, ne voidaan kirjata selvittelytilille. Viimeistään tilinpäätöstä laadittaessa tämän tilin tapahtumat on selvitettävä ja sisältö purettava. (KILA 2001/1653.) Suurin osa vastaajista on tullut siihen tulokseen, että selvittelytili on purettava. Kantaa tukee se, että tilinpäätöskuukaudella näin pitää toimia, kuten Kirjanpitolautakunta lausunnossaan 2001/1653 toteaa.

Kirjaus muihin vähennyskelpoisiin olisi perusteltua silloin, kun ostoille löytyy pääsääntöisesti tositteet. Hyvään kirjanpitotapaan (KPL 1:3) kuuluvan olennaisuuden periaatteen mukaan nämä liiketapahtumat voidaan kirjata tuloslaskelmalle, koska oikea ja riittävä kuva tilinpäätöksestä ei vääristy. Juoksevan kirjanpidon yhteydessä kirjaus muihin vähennyskelpoisiin on olennaisuuden ja johdonmukaisuuden periaatteen nojalla perusteltua,

koska pääsääntöisesti ostoille löytyy tositteet. Toisaalta kirjaamalla osakaslainaksi tai vähennyskeltvottomiin toimitaan varovaisuuden periaatteen mukaisesti. (Leppiniemi 2008.)

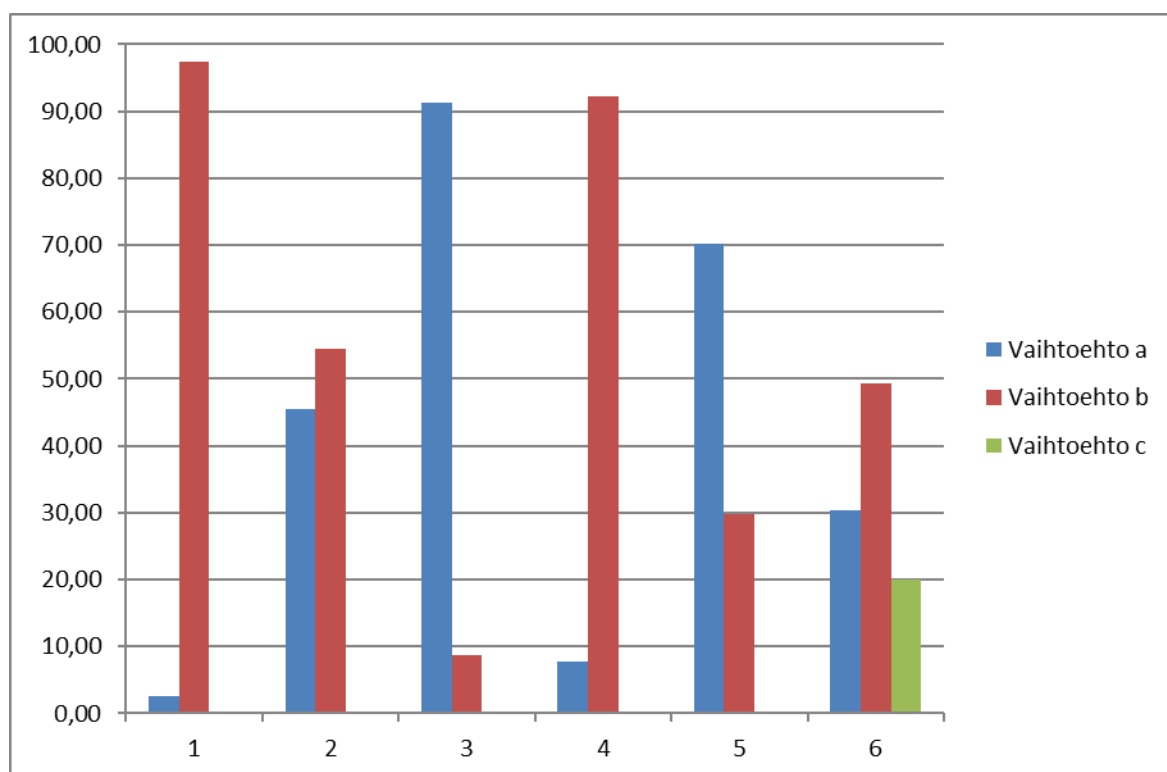
Edustusmenojen vähennyskelpoisuutta on rajoitettu sekä arvonlisäverolaissa (AVL 114 §) että elinkeinoverolaissa (EVL 8.1 § kohta 8). Arvonlisäverotuksessa edustamiseen käytetyt tavarat ja palvelut ovat vähennyskeltvottomia. Tuloverotuksessa edustusmenoista saa vähentää puolet. Ravintolakuitista saisi EVL 8.1 § 8 kohdan mukaan vähentää puolet. Muut kuitit olisivat vähennyskelpoisia, mutta ne olisi käsiteltävä hyvää kirjanpitoa noudattaen arvonlisäverottomana kuluna. Arvonlisävähennys voidaan tehdä vasta kun ostoille saadaan tositteet, joista ilmenee arvonlisäverokanta. (Nieminen, Anttila, Äärilä & Jokinen 2016.)

Haastatteluissa ja kyselyssä todettiin, että tapahtumat voidaan kirjata muihin vähennyskelpoisiin soveltaen sisältöpainotteisuusperiaatetta. Tämä tarkoittaa sitä, että kiinnitetään huomiota liiketapahtumien tosiasialliseen sisältöön eikä yksinomaan niiden oikeudelliseen muotoon. (KILA 2008/1828.) Tämä kanta oli myös suosituin, mikä ilmenee kuviosta 10.

Tilinpäätöksen laadinnassa käytetään tilikauden tuloksesta riippumatonta varovaisuutta. Varovaisuusperiaatteen mukaan suoriteperusteinen kulukirjaaminen on aina hyvän kirjanpitotavan mukaista. (KPL 3:3.1.)

4.3 Johtopäätökset

Kyselyyn vastasi 80 kirjanpitäjää, mutta kaikki vastaajat eivät vastanneet kaikkiin kysymyksiin tilinpäätöskiireiden takia. Vastausprosentti oli kuitenkin 97 prosenttia. Tulosten keräämisen jälkeen tutkija teki päätelmiä siitä, kuinka hyvin tulokset tukivat teoriaa.

KUVIO 11. Tulosten yhteenveto.

Tulosten yhteenvetokuvioista 11 on mielenkiintoista nähdä, miten eri kysymykset jakoivat mielipiteitä. Prosenttiosuudeltaan tasaväkisiä kysymyksiä olivat vain kysymykset 2 ja 6. Kysymyksen 5 kohdalla lähes kolmasosa oli eri mieltä kuin enemmistö vastaajista. Muihin kysymyksiin oli enemmistöllä vastaajista selkeä mielipide, mikä myös näkyi hyvin perusteluissa.

On selvää, että kaikkea on mahdotonta tietää, mutta yleisimmät lainkohdat sekä toimintaa ohjaavat periaatteet on jokaisen kirjanpitäjän syytä tiedostaa. Toimimalla yleisesti hyväksytyjen alan käytäntöjen mukaan sekä etsimällä kysymyksiinsä vastauksia voi jokainen kirjanpitäjä toteuttaa työssään hyvää kirjanpitotapaa ja olennaisuusperiaatta.

Tilinpäätöksen luotettavuudesta kertoo se, että tilinpäätösinformaatio ei ole harhaanjohtavaa, vaan sisältö on ymmärrettävää ja selkeää. Tiedoissa ei ole olennaisia virheitä tai puutteita. Ongelmaksi voi nousta se, että juoksevassa kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä vastaan tulevat ongelmat voi joutua ratkaisemaan puutteellisen tiedon varassa, vaikka niissä ei saisi olla olennaisia virheitä tai puutteita.

Olennaisuusperiaatteen soveltamiseen on useita näkökulmia, kuten merkityksellisyys, taloudellisuus, nopeus ja tärkeysjärjestys. Merkityksellisyys ja olennaisuus määritellään oikean ja riittävän kuvan antamisen kautta. Tutkimuksesta selvisi, että olennaisuusperiaate pyritään huomioimaan tilinpäätöksen laadinnassa. Kirjanpitäjät laativat tilinpäätöksen siten, että kirjatuksi tulee varmasti kaikki se olennainen tieto, minkä kohtuullisesti voi odottaa vaikuttavan tilinpäätöstiedon käyttäjien päätöksentekoon.

Olennaisuuteen liittyy tärkeysjärjestys. Kun aikaa on rajallisesti, kannattaa uhrata eniten aikaa olennaisten tapahtumien käsittelyyn ja huolehtia, että ne tulevat varmasti oikein. Tämä minimoi mahdollisten virheiden vaikutukset, koska näin toimimalla tilinpäätös tulee pääosin oikein tehdyksi. Epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tilanteissa on yleensä viisaampaa ja turvallisempaa noudattaa varovaisuuden periaatetta kuin antaa harhaanjohtava kuva virheellisellä tai epätarkalla tiedolla. Tämä pätee erityisesti silloin, kun kyse on isommasta liiketapahtumasta. Tällöinkin päätös jää tekijän oman tulkinnan varaan.

Olennaisuus otetaan herkästi huomioon etenkin informaation tuottamisen kustannuksia pohtiessa. Taloudellisuus olennaisuusperiaatteen noudattamisessa tarkoittaa sitä, että kirjanpidon informaation tuottaminen ei saa aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia suhteessa saavutettavaan hyötyyn. Tässä kohdin täytyy muistaa se, että kovin suuria oikaisuja ei voi olennaisuuden nimissä tehdä. Kirjanpitäjää ohjaa olennaisuuden tulkinnassa hyvän kirjanpitotavan ohella ammattietiikka.

Nopeus on olennaisuusperiaatteen soveltamisessa perusteltua. Tilinpäätös on saatava valmiiksi mahdollisimman nopeasti tilikauden päättymisen jälkeen, koska tilinpäätöstiedon tuoreus on olennaista päätöksenteon ja tiedon käyttäjän kannalta. Olennaisuuden huomioiminen tarkoittaa karkeasti kustannustehokkaampaa toimintaa.

Kyselystä voidaan nähdä, että olennaisuutta pohditaan tilinpäätöksen laadinnassa tilanteissa, joissa on tulkinnanvaraa. Olennaisuusperiaatteen soveltaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että huomioidaan tilinpäätöksen

kannalta merkittävimmät tapahtumat. Olennaisuuden käsite toteutui kyselyssä niin, että monet vastaajista kiinnittivät yksittäisten seikkojen sijaan huomion tilinpäätöksen kannalta oleellisiin asioihin ja tapahtumiin.

Tutkimuksen valossa voidaan sanoa, että kirjanpitäjän työ on vaativaa ja tietotaitoa tarvitaan monista asioista. Kirjaamisilta edellytetään tarkkuutta ja ala on jatkuvassa muutoksessa. Kirjanpitäjän pitää pysyä muutosten mukana ja samalla pystyä poimimaan tuoreesta muistista kaiken sen tiedon mitä päivätyössään tarvitsee. Kirjanpito käsittää niin laajan kokonaisuuden, että kertaaminen ja uuden oppiminen ovat jokapäivästä. On tunnettava työtä koskeva lainsäädäntö verotusta ja ajantasaista kirjanpitoa myöten.

Tutkimuksesta selvisi, että olennaisuusperiaate on käsitteenä hyvin tulkinanvarainen ja se sisältää kirjanpidollisesti paljon huomioon otettavia tekijöitä. Kirjanpitäjä tekee tilinpäätöksen oman ammattitaitonsa pohjalta seuraten lainsäädännön lisäksi erilaisia tulkintoja, suosituksia ja ohjeita. Haasteelliseksi olennaisuuden soveltamisen työssä tekee se, että ne voivat olla myös keskenään ristiriidassa. Tilintarkastajan näkökulma on usein merkittävänä apuna isompia päätöksiä tehdessä. Huomionarvoista ratkaisuisissa on myös verotusnäkökohdat sekä pyrkimys oikeiden ja riittävien tietojen antamiseen.

Tutkimus paljasti, että olennaisuutta on mahdollista soveltaa monissa kirjanpidollisissa tilanteissa. Kirjanpitäjät pyrkivät hyvän kirjanpitotavan mukaisesti laatimaan aina mahdollisimman luotettavan ja sisällöllisesti kattavan tilinpäätöksen. Kaikki tiedot, jotka edesauttavat oikean ja riittävän kuvan muodostumista ovat tilinpäätöksen kannalta olennaisia. Tämä edellyttää päätöksen tekijältä arviota siitä, mikä on tilinpäätöksen kannalta olennainen erä. Olennaisuuden soveltamiseen liittyy ennen kaikkea vastuu siitä, että tiedon vastaanottajalle välittyy tilinpäätöksestä oikea ja riittävä kuva.

Suhtautuminen olennaisuuteen muuttuu teorian sekä käytäntöjen kehittyessä. Uusien ilmiöiden syntyessä on taseen ja tuloslaskelman erien mää-

rittämässä rajoissa silti syytä pysyä. Haasteellista on periaatteen noudattaminen ja soveltaminen siten, että pysytään samalla ehtojen sisällä, kun lainsäädännöllisesti mitään tarkkoja rajoja ei anneta olennaisuuden soveltamiseen. Tästä syystä kirjanpitovelvollisen on hyvä seurata Kirjanpitolautakunnan kannanottoja ja siten noudattaa hyvää kirjanpilotapaa yhteisten pelisääntöjen avulla.

Toimeksiantaja hyötyi opinnäytetyön laajasta aineistosta ja kattavista tuloksista. Kysely voidaan toteuttaa sellaisenaan kirjanpitäjille, jotka harjoittelevat tilinpäätöksen tekemistä ja olennaisuuden huomioon ottamista. Kysely on toteuttamiskelpoinen myös kaikille kirjanpitäjille, jotka haluavat kerrata esimerkkien avulla miten olennaisuuden voi huomioida tilinpäätöstä laadittaessa. Toimeksiantaja voi käyttää opinnäytetyön materiaalia apuna aiheeseen liittyvien koulutuksien laadinnassa.

5 YHTEENVETO

Opinnäytetyö paljasti, että olennaisuuden periaatetta sovelletaan tilinpäätöksen laadinnassa siten, että aikaisempia tilikausia koskevat virheet oikaistaan tuloslaskelmalle, kun kyse on pienistä virheistä. Tutkimuksesta nähdään myös se, että kirjanpitäjät pyrkivät hyvän kirjanpitotavan mukaisesti tuottamaan mahdollisimman luotettavan tilinpäätöksen. Tutkija löysi tutkimusongelmiin ratkaisut kirjanpitäjien vastausten kautta. Teoriasta löytyi paljon tukea vastauksiin, mistä voidaan päätellä, että kirjanpitäjät tunsivat olennaisuuden periaatteen käsitteenä ja osasivat viitata siihen sekä muuhun kirjanpitoa koskevaan lainsäädäntöön.

Tilinpäätösperiaatteisiin tullut olennaisuuden periaate määrittämään oikean ja riittävän kuvan antamisen kautta. Kirjanpitäjät pohtivat usein kysymyksiä sen kautta, että kirjatuksi tulee varmasti kaikki se olennainen tieto, minkä kohtuullisesti voidaan odottaa vaikuttavan tilinpäätöstiedon käyttäjien päätöksentekoon. Informaation vastaanottajalle olennaista voi olla monet yksittäiset seikat, vaikka seikka olisikin yksittäin epäolennainen. Liiketapahtuman olennaisuutta pohtiessa onkin syytä ottaa kokonaisuus huomioon. Informaation kannalta merkityksettömiä seikkoja ei tarvitse käsitellä ehdottoman tarkasti.

Uusi kirjanpitolaki edellyttää siis tilinpäätöksen tekijältä arviota siitä, miten tiedon vastaanottaja saattaa tulkita asian. Tämä näkyy myös siinä, että oikeiden ja riittävien tietojen vaatimus on muutettu oikean ja riittävän kuvan vaatimukseksi. Myös toiminnan laatu ja laajuus vaikuttavat osaltaan siihen, mikä on tilinpäätöksen kannalta olennainen tieto. Kirjanpitolain kohta olennaisuudesta voidaan tulkita niin, että mitä pienimuotoisemmasta toiminnasta on kyse, sitä merkittävämpää osaa kokonaisuudesta yksittäiset tapahtumat esittävät. Tämä tulee hyvin esille myös kirjanpitäjien vastauksista. Kun kyseessä on yksittäinen tekijä, niin se tuomitaan herkästi epäolennaiseksi silloin kun kokonaiskuva ei ole selvillä.

Oleellista on myös huomioida, että periaatteiden merkitys on hieman toisenlainen kuin varsinaisten lakien. Tosiasiassa periaatteet eivät voi tulla

jatkuvasti täydellisesti noudatettavaksi. Periaatteet ovat nimensä mukaisesti arvoja, joihin nojataan ja joita noudattamalla pyritään saavuttamaan mahdollisimman täydellinen ja totuudenmukainen kuva kirjanpitovelvollisen toiminnasta.

Tutkimuksen aihe on kokonaisuutena hyvin laaja. Olennaisuusperiaate koskettaa kirjanpidon kaikkia vaiheita alusta loppuun sekä myös tilinpäätöksen korjaamistakin. Tutkija ensimmäinen haaste oli hankkia opinnäytetyöhön sopivaa syvällistä teoreettista ja käytännöllistä tietoa, jonka pohjalta aiheen rajaus oli mahdollista mahdollisimman tarkasti ja luotettavasti. Aiheesta ei löytynyt aikaisempia opinnäytetöitä.

Tutkimuksen ongelmaksi nousi rajallinen aika, toteuttamisen ajankohta ja haastateltavien levittäytyminen maantieteellisesti laajalle alueelle. Kysely toteutettiin keväällä, jolloin kirjanpitäjillä on kiireisin aika vuodesta tilinpäätöksistä johtuen. Onneksi toteutusajankohta osui kiireisimmän ajan alkuun, joten vastausprosentti oli korkea, 97 prosenttia.

Opinnäytetyö olisi ollut ehdottomasti pätevämpi, jos se olisi toteutettu kokonaan haastatteluina ja kaikki haastateltavat olisi kohdattu kasvokkain. Kasvokkain tapahtuva haastattelu olisi ollut parempi, koska haastateltavan on helpompi ilmaista itseään luontevasti ja näin vastaukset olisivat olleet luotettavampia. Itsenäisesti toteutettavassa kyselyssä omia vastauksia voi muokata ja vastauksista ei välttämättä välity aidosti omat mielipiteet.

Kysymykset oli laadittu avoimien kysymysten kaltaisiksi, niin että niihin ei ole yksiselitteistä oikeaa vastausta ja vastaajien täytyi perustella näkemyksensä. Kaikkia kysymyksiä joutui tarkastelemaan olennaisuuden periaatteen kautta. Tämä toi paljon pohdittavaa tutkijalle.

Tutkija työskenteli avokonttorissa koko tutkimustyön ajan. Havainnollistava tutkija toimi työalueella, jossa vallitsi avoin ilmapiiri. Opinnäytetyön aihetta pohdittiin monesta eri näkökulmasta eri kirjanpitäjien ja kirjanpidon asiantuntijoiden kesken. Ilmapiiri oli tutkimustyölle otollinen.

Kyselylomakkeen heikkoutena oli se, että kysely ei voi olla täydellinen ja

siten kysymykset oli myös mahdollista ymmärtää väärin. Tällöin tutkija tekee niiden pohjalta vääriä johtopäätöksiä. Keskustelutilanteessa on mahdollista esittää jatkokysymyksiä tai tarkentaa, jos kysymykset olisi ymmärretty väärin tai tutkija olisi tehnyt vääriä tulkintoja vastauksista.

Kysely laittoi vastaajat pohtimaan, miten he voisivat ottaa olennaisuuden periaatteen työssään paremmin huomioon. Tässä kohdin kysely oli onnistunut, kun tarkoituksena oli tutkia olennaisuuden toteutumista käytännön työssä. Aihe herättää ajatuksia varmasti myös jatkossa.

Tutkimusinformaation määrän ja tutkimusaiheen ei-matemaattisen luonteen perusteella voidaan todeta, että tutkimusmenetelmän valinta oli onnistunut. Työn tuloksissa pohdittiin, miten olennaisuuden periaate toteutuu tilinpäätöksen laadinnassa. Opinnäytetyön aihe oli mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Vastauksia tuli paljon kyselyn mukana ja sen aikana toteutuneissa lukuisissa keskusteluissa kirjanpitäjien kesken. Yhteisistä keskusteluista on varmasti ollut apua päivittäiseen kirjanpitotyöhön ja monet löysivät vastauksen itseään askarrutaviin kysymyksiin. Olennaisuus on paljon ajatuksia herättävä näkökulma, joka yhdessä hyvän kirjanpitotavan kanssa varmasti muokkaa vanhoja toimintapoja. On hyvä pitää mielessä, että periaate ei poista tarvetta oikean kirjausperusteen sekä meno tulon kohdalle periaatteen käyttämiseen tilinpäätöksessä.

Tutkimuksen validiteettia eli tutkimuksen pätevyyttä tukee se, että kyselylomakkeessa ja haastatteluissa esitetyt kysymykset palvelivat hyvin tarkoitustaan ja tutkija sai haluttuihin kysymyksiin vastauksen. Kyselyn pätevyyttä voidaan kyseenalaistaa kysymyksten sisällöllisen kattavuuden osalta, koska kysely voi tulla tältä osin täydellisesti rakennetuksi. Toisaalta kysymyksillä oli selkeä yhteys teoriaan ja koko kysely oli selkeästi määrittely oikeat sana- ja kysymysmuodot huomioon ottaen.

Kysely oli laadittu olennaisuus näkökulma silmällä pitäen, mikä näkyy kyselyn käytännönläheisestä luonteesta. Otanta oli laaja ja kysymyksiin tuli runsaasti erilaisia vastuksia, vaikka kysymysten monitulkinnallisuus herätti vastaajissa positiivista kritiikkiä.

Reliabiliteetilla viitataan kyselyn johdonmukaisuuteen, täsmällisyyteen ja tarkkuuteen. Kysely ei onnistunut tässä täydellisesti, sillä se ei tarjoa tarkkoja tuloksia. Tämä osittain siksi, että kysymykset oli laadittu niin, että niihin ei ole tarkkoja vastauksia. Kysymysten perustelut antoivat monivalintakysymyksiä enemmän tietoa tutkijalle. Perustelut myös vähensivät väärintymmärryksen riskiä. Tutkija sai runsaasti tietoa myös työn aikana tapahtuneista keskusteluista kirjanpitäjien kesken.

Kyselyä ei toteutettu toiselle saman kokoiselle kirjanpitäjien ryhmälle. Mikäli kysely oltaisiin toteutettu toiselle ryhmälle, olisi saaduista tuloksista voitu tehdä päätelmiä kyselyn yhdenmukaisuudesta, toistettavuudesta tai ilmiön jatkuvuudesta.

Olenaisuuden periaatteen soveltamisen lähtökohtana oli kokonaisuuden ja merkityksellisyyden arvointi. Ratkaisun perusteluna oli monesti maininta saatavana olevan tiedon puuttellisuudesta. Tämä oli tarkoituksenmukaista sen vuoksi, että kysymys vastaisi todellista käytännön tilannetta. Olenaisuuden periaatetta sovellettiin ratkaisulähtöisesti, mutta hyvän kirjanpitotavan mukaisesti. Usein perustelujen tukena oli myös viitteitä muista yleisistä periaatteista.

Vaikka olenaisuus on käsitteenä tunnetumpi, niin periaatteena se on hyvin uusi ja siinä löytyy paljon tutkittavaa jatkossakin. Jo pelkästään tämän periaatteen johdosta syntyvistä uusista kirjanpidon käytänteistä saisi mielenkiintoisen jatkotutkimusaiheen. Tutkimusmenetelmää pitäisi kehittää niin, että vastaavalaisessa tutkimuksessa saataisiin vielä monipuolisemmin tuloksia olenaisuuden hyödyntämisestä tilinpäätöksen laadinnassa. Jatkotutkimuksessa voisi pohtia keinoja, miten kirjanpitäjä voi jatkossa paremmin ottaa olenaisuuden periaatteen huomioon työssään. Tällöin työnteko olisi kustannustehokkaampaa ja mielekkäämpää.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501

Elinkeinoverolaki 24.6.1968/360

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Kirjanpitolaki 30.12.2015/1620

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1921/2014

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1920/2014

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1893/2012

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1871/2011

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1845/2009

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1828/2008

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1827/2008

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1807/2007

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1750/2005

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1725/2004

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1696/2003

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1653/ 2001

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1639/2000

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1320/1995

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1260/1994

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1344/1995

Kirjanpitolautakunnan yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta 6.5.2008

Kirjanpitolautakunnan yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista
16.10.2007

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunto 105/2012: Aikaisempien vuosien virheiden korjaaminen tilinpäätöksessä.

Leppiniemi, J. & Kisanlahti, T. 2016. Kilan ratkaisut 1998-. Helsinki: Talentum Media Oy.

Leppiniemi, J., Leppiniemi, R. & Kisanlahti, T. 2016. Oikeat ja Riittävät kirjaukset. Helsinki: Talentum Media Oy.

Leppiniemi, J. & Kisanlahti, T. 2016. Liikekirjanpito. Helsinki: Talentum Media Oy. a.

Leppiniemi, J. & Kisanlahti, T. 2016. Kirjanpitolaki. Helsinki: Talentum Media Oy. b.

Leppiniemi, J., Leppiniemi, R. & Kisanlahti, T. 2013. Hyvä tilinpäätöskäytäntö. Helsinki: Sanoma Pro

Leppiniemi, J. 2011. Tilinpäätäjän käsikirja. Helsinki: WSOYpro.

Leppiniemi, J. & Walden, R. 2010. Tilinpäätös ja verosuunnittelu. Juva: WSOY pro.

Leppiniemi, J. 2008. Ratkaisuja tilinpäätäjän ongelmiin. 2. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2009. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: WSOY pro.

Leppiniemi, J. 2000. Hyvä kirjanpitolaki. Helsinki: WSOY.

Nieminen, A., Anttila, R., Äärilä, L. & Jokinen, M. Arvonlisäverotus. 2016 Helsinki: Talentum Media Oy.

Rekola-Nieminen, L. 2012. Kirjanpitolaki käytännössä. 3. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Salmi, I. 2006. Mitä tilinpäätös kertoo? 4-5. painos. Helsinki: Edita.

Salmi, I. & Rekola-Nieminen, L. 2004. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. Helsinki: Edita

Tilisanomat. 2016. Tilinpäätäjän tietopaketti.

Tomperi, S. 2011. Kehittyvä kirjanpitolaito. Helsinki: Edita.

Tomperi, S. 2008. Käytännön kirjanpito. Helsinki: Edita.

Elektroniset lähteet:

KvantiMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Kyselylomakkeen laatiminen. Päivitetty 2010. Viitattu 15.4.2017. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/index.html>

Martyn Hammersley. What is Qualitative Research? Bloomsbury Academic 2013. Viitattu 18.2.2017 Saatavissa: <https://www.bloomsburycollections.com/book/what-is-qualitative-research/ch1-defining-qualitative-research>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Viitattu 21.1.2017. 2015. HE 89/2015. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151620>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. 1997. Viitattu 21.1.2017. HE 173/1997. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1997/19970173>

Tilisanomat. 21.10.2008. Jarmo Leppinen. Virhe tilinpäätöksessä. Viitattu 11.2.2017. Saatavissa: <http://tilisanomat.fi/artikkeli/virhe-tilinpäätöksessä-0>

EY. 2013. Tilinpäätöksen muistilista. Viitattu 17.12.2016. Saatavissa: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_tilintarkastuksen_muistilista_2013_julkaisu/\\$FILE/TILINPAATOKSEN_MUISTILISTA_2013_LR.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_tilintarkastuksen_muistilista_2013_julkaisu/$FILE/TILINPAATOKSEN_MUISTILISTA_2013_LR.pdf)

Haastattelut ja kysely:

Anonyymit teemahaastattelut ja kyselylomake yrityksessä X työskentelevien kirjanpitäjien kanssa keväällä 2016.

LIITTEET

Kyselylomake

OLENNAISUUDEN PERIAATE

Kauanko olet työskennellyt yrityksessä X?

2 vuotta tai alle

yli 2 vuotta

Kauanko olet työskennellyt kirjanpitäjänä?

2 vuotta tai alle

2-5 vuotta

yli 5 vuotta

Montako tilinpäätöstä olet tehnyt koko työurallasi?

0

alle 5

yli 5

Vastaa annettuihin kysymyksiin oman näkemyksesi ja toimintatapasi mukaan. Perustelee tarvittaessa vastauksesi.

1. Olet saanut tilinpäätöksen valmiiksi. Tarkistusvaiheessa huomaa, että saldovahvistuksen mukaan toiselta yritykseltä saadun lainan siirtyvä korkovelka olisi 20€, joka on kirjaamatta. Kirjaatko korkojaksotuksen vielä tilinpäätökseen?

2. Yrityksen taseen loppusumma on 150 000€. Myyntisaamisissa on vuoden vanhoja saamisia 400€. Asiakas sanoo, ettei ole perinyt niitä, eikä tiedä aikooko periä. Miten toimit?
 - a. Kirjaat erän alas, koska kyseessä ei ole yritykselle olennainen erä.
 - b. Jätät erän myyntisaamisiin.

3. Yrityksen liikevaihto on 250 000€. Saat 6500€ liikennevakuutuslaskun vuosineljännekselle. Jaksotatko laskun?

4. Teet helmikuun kirjanpitoa ja huomaat ostolaskuissa joulukuulle kuuluvan 950€ ostolaskun. Huomaat myös, että alustava tilinpäätös on valmis ja se on tilintarkastajalla tarkastettavana. Miten toimit?
 - a. Kirjaat laskun vielä tilinpäätökseen.
 - b. Kirjaat laskun helmikuulle.

5. Teet uuden yrityksen tilinpäätöstä ja veroilmoitusta. Huomaat, että myyntisaamisten alaskirjaus 500€ on virheellisesti käsitelty vähennyskelvottomana eränä. Miten toimit?
 - a. Korjaat virheen, koska erä on olennainen.
 - b. Et korjaa virhettä, koska erä on epäolennainen.

6. Tilinpäätöskuukaudella selvittelytilillä on 3kk vanhoja tapahtumia: ravintolakuitti 135€, ruokakauppa 35€ ja huoltoasema 120€

Asiakas on nähnyt tapahtumat ja häntä on muistutettu kahdesti, mutta ei ole kommentoinut asiaan. Soitat hänelle, mutta et tavoita häntä. Miten toimit?

- a. Kirjaat osakslainaksi tai vähennyskelvottomiin.
- b. Kirjaat muihin vähennyskelvottomiin, koska pääsääntöisesti ostojen löytyä tositteet.
- c. Et tee kirjauksia ennen kuin selvitys on saatu.